بسم الله الرحمن الرحيم

دانشکده مهندسی صنایع و مدیریت

پایان نامه کارشناسی ارشد اقتصاد-برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان

نگارنده: محمدحسن صیادیان

استاد راهنما

دکتر علی دهقانی

اسفند ۱۴۰۰

شماره: ۷۱۱۴-۰۱-۱۴۰۱
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۱/۳۱
ویرایش:

باسمه تعالی

فرمهای ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

مربوط به ورودی‌های ۹۴ به بعد

مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم شماره (۳) صورتجلسه نهایی دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

با نام و یاد خداوند متعال، ارزیابی جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم / آقای صیادیان محمدحسن با شماره دانشجویی ۹۸۰۸۱۰۴ رشته علوم اقتصادی-برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی تحت عنوان تبیین فرصت¬های جذب سرمایه¬گذاری خارجی و داخلی برای طرح های بزرگ استان گلستان که در تاریخ ۱۱/۱۲/۱۴۰۰ با حضور هیأت محترم داوران در دانشگاه صنعتی شاهرود برگزار شد به شرح ذیل اعلام می گردد:

الف) درجه عالی: نمره ۲۰-۱۹ ☑ ب) درجه خیلی خوب: نمره ۱۸/۹۹ – ۱۸ ☐

ج) درجه خوب: نمره۱۷/۹۹– ۱۶ ☐ د) درجه متوسط: نمره ۱۵/۹۹-۱۴ ☐

ه) کمتر از ۱۴ غیر قابل قبول و نیاز به دفاع مجدد دارد ☐

نوع تحقیق: نظری ☐ عملی ☐

عضو هیأت داوران	نام ونام خانوادگی	مرتبهٔ علمی	امضاء
۱ـ استاد راهنمای اول	دکتر علی دهقانی		
۲- استاد راهنمای دوم			
۳- استاد مشاور	دکتر-		
۴- استاد داور اول	دکتر محمد علی مولایی	دانشیار	
۵- استاد داور دوم	دکتر محسن لطفی		
۶- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر محمد رضا آرمان مهر		

نام و نام خانوادگی رئیس دانشکده:

تاریخ و امضاء و مهر دانشکده:

تعهد نامه

اینجانب **محمدحسن صیادیان** دانشجوی دوره کارشناسی ارشد **رشته علوم اقتصادی گرایش برنامه ریزی سیستم های اقتصادی** دانشکده **صنایع و مدیریت** دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان‌نامه **"تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان"** تحت راهنمائی **دکتر علی دهقانی** متعهد می‌شوم.

- تحقیقات در این پایان‌نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است .
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است .
- مطالب مندرج در پایان‌نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است .
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می‌باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه صنعتی شاهرود » و یا « Shahrood University of Technology » به چاپ خواهد رسید .
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان‌نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان‌نامه رعایت می گردد.
- در کلیه مراحل انجام این پایان‌نامه ، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است .
- در کلیه مراحل انجام این پایان‌نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری ، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است .

تاریخ

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج ، کتاب ، برنامه های رایانه ای ، نرم افزار ها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می‌باشد . این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود . استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان‌نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی‌باشد.

چکیده

بی‌شک کشور ایران و همچنین استان گلستان برای رشد و توسعه نیازمند جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در جهت رفع کمبود منابع داخلی هستند. به‌ویژه در شرایط تحریم جذب سرمایه‌های خارجی ضرورت دارد. بنابراین اتخاذ راهکارهای موثر جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای ایران و استان گلستان از اهمیت زیادی دارد. برای جذب سرمایه‌گذاری لازم است نخست اولویت‌های سرمایه‌گذاری باید مشخص شود. با توجه به این اهمیت، این مطالعه در پی شناسایی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. ازاین‌رو، هدف اصلی این تحقیق، تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان است. اهداف فرعی شامل بررسی مزیت نسبی صنایع مختلف در استان گلستان و محاسبه شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. برای دستیابی به اهداف تحقیق، با استفاده از داده‌های صنایع استان گلستان در سال ۱۳۹۷ شاخص‌های مختلف برای ارزیابی جذابیت و اولویت سرمایه‌گذاری محاسبه شدند. همچنین از روش‌های تحلیل چندمعیاره شامل روش تاپسیس و تاکسونومی عددی برای اولویت‌بندی فعالیت‌های صنعتی استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد صنایع غذایی دارای بالاترین اولویت برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در استان گلستان هستند.

کلمات کلیدی: استان گلستان، اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری، روش تحلیل چندمعیاره، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، صنعت.

فهرست مطالب

فصل ۱: کلیات تحقیق ۱

۱-۱- مقدمه ۲

۱-۲- بیان مسئله ۲

۱-۳- ضرورت تحقیق ۴

۱-۴- اهداف تحقیق ۶

۱-۵- سوال‌های تحقیق ۶

۱-۶- بهره‌وران تحقیق ۶

۱-۷- جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق ۷

فصل ۲: مبانی نظری و پیشینه تحقیق ۹

۲-۱- مقدمه ۱۰

۲-۲- مبانی نظری ۱۰

۲-۲-۱- سرمایه‌گذاری خارجی ۱۰

۲-۲-۲- سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی ۱۱

۲-۲-۳- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۱

۲-۲-۴- تئوریهای مرتبط با سرمایهگذاری مستقیم خارجی ۱۲

۲-۲-۴-۱- تئوریهای مرتبط با بازار کامل ۱۳

۲-۲-۴-۲- تئوریهای مرتبط با بازارهای ناقص ۱۴

۲-۲-۵- عوامل موثر بر سرمایهگذاری مستقیم خارجی ۱۸

۲-۲-۶- مطالعات داخلی ۲۲

۲-۲-۷- مطالعات خارجی ۲۶

فصل ۳: مواد و روش‌ها ۲۹

۳-۱- مقدمه ۳۰

۳-۲- شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری ۳۰

۳-۲-۱- شاخص کاردهی نسبی ۳۰

۳-۲-۲- شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری ۳۰

۳-۲-۳- شاخص صرفه‌های تجمع ۳۱

۳-۲-۴- شاخص ضریب جبران استهلاک ۳۱

۳-۲-۵- شاخص بهره‌وری نیروی کار (شاخص کاربری) ۳۱

۳-۲-۶- نسبت شاغلان متخصص هر صنعت به کل شاغلان آن صنعت ۳۲

۳-۲-۷- تولید سرانه شاغلین ۳۲

۳-۲-۸- شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده ۳۲

۳-۳- روش جمع‌آوری اطلاعات ۳۳

۳-۴- روش‌های تحلیل چندمعیاره ۳۳

۳-۴-۲- روش تاپسیس ۳۶
۳-۴-۳- روش تاکسونومی عددی ۳۸
۳-۵- خلاصه فصل ۴۰

فصل ٤: نتایج و بحث **۴۱**
۴-۱- مقدمه ۴۲
۴-۲- وضعیت شاخص‌های پژوهش ۴۲
۴-۳- نتایج روش تاپسیس ۵۴
۴-۴- بررسی نتایج روش تاکسونومی عددی ۵۶
۴-۵- خلاصه فصل ۵۸

فصل ٥: نتیجه‌گیری و پیشنهادها **۵۹**
۵-۱- مقدمه ۶۰
۵-۲- خلاصه فرآیند تحقیق ۶۰
۵-۳- نتیجه‌گیری ۶۱
۵-۴- پیشنهادها ۶۳

مراجع **۶۵**

فهرست جداول

جدول (۳-۱) ماتریس تصمیم‌گیری ۳۵
جدول (۴-۱) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص کاردهی نسبی ۴۲
جدول (۴-۲) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری ۴۴
جدول (۴-۳) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص صرفه‌های تجمیع ۴۵
جدول (۴-۴) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص ضریب جبران استهلاک ۴۷
جدول (۴-۵) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص بهره‌وری نیروی کار ۴۸
جدول (۴-۶) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل ۵۰
جدول (۴-۷) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص تولید سرانه شاغلین ۵۱
جدول (۴-۸) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده ۵۳
جدول (۴-۹) فهرست شاخص‌های منتخب و مقادیر وزنی آن‌ها بر اساس روش آنتروپی شانون ۵۴
جدول (۴-۱۰) فاصله هر شاخص از ایدئال‌های مثبت و منفی ۵۵
جدول (۴-۱۱) ضریب نزدیکی و رتبه هر فعالیت ۵۶
جدول (۴-۱۲) نتایج روش تاکسونومی عددی ۵۷

فصل ۱:
کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

بی‌شک کشور ایران و همچنین استان گلستان برای رشد و توسعه نیازمند جذب سرمایه‌گذاری خارجی در جهت رفع کمبود منابع داخلی است. برای جذب سرمایه‌گذاری لازم است نخست اولویت‌های سرمایه‌گذاری مشخص شد. با توجه به این اهمیت این مطالعه در پی شناسایی اولویت‌ها سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. بدین منظور در این فصل کلیات تحقیق شامل بیان مسئله، ضرورت تحقیق و همچنین اهداف و فرضیات تحقیق ارائه می‌گردد.

۱-۲- بیان مسئله

سرمایه‌های خارجی به عنوان عامل موثر بر روند توسعه جوامع و ضرورت ایجاد بستر مناسب این فرایند و همچنین وجود رقابت گسترده در این زمینه میان کشورهای مختلف دارای اهمیت است، اتخاذ راهکارهای موثر جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای ایران نیز از اهمیت خاصی برخوردار است (اسمعیلی و همکاران،۱۳۹۹). یکی از دلایل عمده توسعه‌نیافتگی کشورهای درحال‌توسعه، نبود پس‌انداز داخلی کافی در این کشورها جهت دستیابی به سطح مطلوب سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف است. بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه برای گریز از این مشکل به جذب سرمایه‌های خارجی در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی متوسل شده‌اند. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی علاوه بر ترمیم شکاف پس‌انداز-سرمایه‌گذاری، از طریق انتقال تکنولوژی و ایجاد پیامدهای مثبت خارجی و اثرات سرریز منجر به تسهیل فرآیند رشد اقتصادی کشورهای درحال‌توسعه می‌شود.

با توجه به پایین بودن سطح اشتغال در ایران به نظر می‌رسد هنوز هم‌بسترهای مناسب برای ایجاد فضای امن سرمایه‌گذاری و بهبود فضای کسب‌وکار در ایران چندان فراهم نبوده و برای رسیدن به جایگاه واقعی اقتصاد ایران و ارتقاء سرمایه‌گذاری، فراهم کردن برخی زیرساخت‌ها لازم است(معینی و همکاران،۱۳۹۹). یکی از مسائل عمده‌ای که در زمینه تجارت خارجی هر کشور مطرح می‌شود، موضوع

آثار جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد بهره‌وری کشورها می‌باشد (آددایین و همکاران[1]،۲۰۲۰). همکاران[1]،۲۰۲۰). سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند باعث افزایش ظرفیت‌های تولیدی به‌ویژه در مورد کالاهای صادراتی شود و در زمینه برقراری پیوند و ارتباط با اقتصاد بین‌الملل از طریق توسعه بازارهای صادراتی و پیشرفت در زمینه‌های تحقیق و توسعه به کشور میزبان کمک نماید(لی و همکاران[2]،۲۰۱۸).امروزه بیش از گذشته این نظر در میان اقتصاددانان جای باز می‌کند که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند مانند تجارت در خدمت رشد، توسعه و بهره‌وری اقتصاد قرار گیرد و این نکته به وضوح در سیاست‌های موافق با جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای پیشرفته و درحال‌توسعه بازتاب می‌یابد(گاگلر و همکاران[3]،۲۰۲۰). تجارت و سیاست‌های تجاری نیز به‌نوبه‌ی خود می‌تواند تأثیرات گوناگونی بر اندازه، جهت، و ترکیب جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته باشد اما از طرفی با گذشت زمان و روند تحولات جهانی، فعالیت‌های روزمره جوامع با سرعت غیرمنتظره‌ای درحال مکانیزه شدن هستند. به‌طوری‌که در منزل و در محیط کار و تجارت، آثار انقلاب ریزپردازنده‌ها به وضوح نمایان است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند باعث افزایش ظرفیت‌های تولیدی به‌ویژه در مورد کالاهای صادراتی شود و در زمینه برقراری پیوند و ارتباط با اقتصاد بین‌الملل از طریق توسعه بازارهای صادراتی و پیشرفت در زمینه‌های تحقیق و توسعه به کشور میزبان کمک نماید. امروزه بیش از گذشته این نظر در میان اقتصاددانان جای باز می‌کند که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند مانند تجارت در خدمت رشد، توسعه و بهره‌وری اقتصاد قرار گیرد و این نکته به وضوح در سیاست‌های موافق با جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای پیشرفته و درحال‌توسعه بازتاب می‌یابد. تجارت و سیاست‌های تجاری نیز به‌نوبه‌ی خود می‌تواند تأثیرات گوناگونی بر اندازه، جهت، و ترکیب جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته باشد اما از طرفی با گذشت زمان و روند تحولات جهانی، فعالیت‌های روزمره جوامع با سرعت غیرمنتظره‌ای درحال مکانیزه شدن هستند. به‌طوری‌که در منزل و در

[1] Adaee & et al
[2] Lee & et al
[3] Gagler & et al

محیط کار و تجارت، آثار انقلاب ریزپردازنده‌ها به وضوح نمایان است(مجد ابرکوه،۱۳۹۹).

نقش و اهمیت سرمایه‌گذاری در فرایند رشد و توسعه اقتصادی جوامع در اغلب نظریات رشد و توسعه اقتصادی مورد تاکید قرار گرفته است، برخی از مطالعات تجربی تاثیر مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی را نشان داده‌اند. بر این اساس توصیه می‌گردد به منظور دستیابی به رشد اقتصادی زمینه جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی فراهم گردد. به این منظور می‌توان از سیاست‌های تسهیل ورود سرمایه، دسترسی آسان سرمایه‌گذاران به آغاز فعالیت و شفاف‌سازی قوانین و مقررات استفاده نمود. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان است.

۱-۳- ضرورت تحقیق

رشد و توسعه اقتصادی، از مهم‌ترین اهداف اقتصادی مروری برشمرده می‌شود که تمامی دوست‌ها و برنامه‌ریزان اقتصادی در جهان در تلاش برای دستیابی به آن هستند. سرمایه‌گذاری یا تشکیل سرمایه نیز متغیر لازم برای رشد و توسعه اقتصادی است. بدون سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی و روستایی نمی-توان انتظار گسترش ، تولید و رفاه اقتصادی را داشت. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به منظور تأمین مالی طرح‌های اقتصادی از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های تصمیم گیران اقتصادی در جامعه است. در این بین برخی عوامل بنیادی و حیاتی که در رابطه بین رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نقش مؤثری ایفا کرده و کمتر موردتوجه قرار گرفته است، می‌توان به نحوه حکمرانی کشورها و میزان وابستگی کشورها به کشورهای توسعه‌یافته اشاره کرد. یکی از مسائل عمده‌ای که در زمینه تجارت خارجی هر کشور مطرح می‌شود، موضوع آثار جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد بهره‌وری کشورها می‌باشد. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند باعث افزایش ظرفیت‌های تولیدی به‌ویژه در مورد کالاهای صادراتی شود و در زمینه برقراری پیوند و ارتباط با اقتصاد بین‌الملل از طریق توسعه بازارهای صادراتی و پیشرفت در زمینه‌های تحقیق و توسعه به کشور میزبان کمک نماید.امروزه بیش از گذشته این

نظر در میان اقتصاددانان جای باز می‌کند که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند مانند تجارت در خدمت رشد، توسعه و بهره‌وری اقتصاد قرار گیرد و این نکته به وضوح در سیاست‌های موافق با جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای پیشرفته و درحال‌توسعه بازتاب می‌یابد. تجارت و سیاست‌های تجاری نیز به‌نوبه‌ی خود می‌تواند تأثیرات گوناگونی بر اندازه، جهت، و ترکیب جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته باشد اما از طرفی با گذشت زمان و روند تحولات جهانی، فعالیت-های روزمره جوامع با سرعت غیرمنتظره‌ای درحال مکانیزه شدن هستند.

واقعیت این است که رشد شتابان اقتصادی مستلزم ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. برای این مهم لازم است سیاست های اجرا شود که ورود سرمایه به کشور را آسان و جذاب کند. یکی از اقدامات اولیه برای سیاست گذاری در زمینه سرمایه گذاری خارجی شناسایی فرصت ها و الویت ها و نیازهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی است. از این رو مطالعه در پی فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان است.

استان گلستان از استان‌های شمالی کشور است که از قابلیت های فراوانی در زمینه توسعه صنعتی و کشاورزی برخوردار است. با توجه به کیفیت مرغوب زمین های این استان برای کشاورزی و دامداری و سطح بالای زمین های زیرکشت و رونق دامداری در این استان، به ویژه گسترش صنایع تبدلی و مکمل با کشاورزی هم می تواند موجب رونق تولید و اشتغال در این استان شود و هم به اقتصاد ملی کمک کند. با توجه به همسایگی این استان با همسایگان شمال شرقی کشور مانند ترکمنستان رونق تولید در این استان می تواند منجر به صادارت این استان به کشورهای همسایه شود. بنابراین جذب سرمایه‌گذاری‌ها به ویژه سرمایه‌گذاری‌های خارجی برای ایجاد زیرساخت ها و گسترش صنایع و رونق تولید ضرورت دارد. بنابراین این مطالعه به شناسایی فرصت‌ها و اولویت‌های سرمایه‌گذاری در این استان می‌پردازد.

۱-۴- اهداف تحقیق

هدف اصلی

- تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان

اهداف فرعی

- بررسی مزیت نسبی صنایع مختلف در استان گلستان
- محاسبه شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری در استان گلستان

۱-۵- سوال‌های تحقیق

سوالات اصلی

کدام صنایع در استان گلستان اولویت بالاتری برای جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند؟

سوالات فرعی

- کدام صنایع در استان گلستان دارای مزیت نسبی بالاتری هستند؟
- وضعیت صنایع استان گلستان از نظر شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری چگونه است؟

۱-۶- بهره‌وران تحقیق

نتایج این مطالعه می‌تواند برای اولویت‌بندی صنایع مختلف در جهت جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در استان گلستان استفاده شود.

سازمان‌ها یا اشخاص زیر می‌توانند برخی بهره‌وران این تحقیق باشند:

- سازمان صنعت، معدن و تجارت استان گلستان
- شرکت شهرک‌های صنعتی استان گلستان
- وزارت صنعت، معدن و تجارت

۱-۷- جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق

در این پژوهش به بررسی تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان پرداخته خواهد شد. لذا پژوهش حاضر به لحاظ موضوعی و اهداف تحقیق ، دارای جنبه نوآوری است.

فصل ۲:
مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- مقدمه

در این فصل، نخست مبانی نظری مورداستفاده در تحقیق مور بررسی قرار می‌گیرد. بدین منظور مفاهیم و نظریه‌های مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی تبیین می‌شود تا بستر تئوریک مناسبی برای انجام پژوهش فراهم شود. سپس، تحقیقات انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق در داخل و خارج از کشور مرور می‌شود.

۲-۲- مبانی نظری

در این بخش به مفاهیم و تئوری‌های مربوط به سرمایه‌گذاری به‌ویژه سرمایه‌گذاری خارجی و عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری پرداخته می‌شود.

۲-۲-۱- سرمایه‌گذاری خارجی[1]

سرمایه‌گذاری خارجی به «انتقال وجوه یا مواد از یک کشور به کشور دیگر جهت استفاده در تاسیس یک بنگاه اقتصادی در کشور میزبان در ازاء مشارکت مستقیم یا غیر مستقیم در عواید آن گفته می‌شود». معمولا به هر سرمایه‌گذاری در کشورهای دیگر از سوی شرکت‌های خصوصی و افراد حقیقی (غیر از کمک‌های دولتی) سرمایه‌گذاری خارجی می‌گویند. سرمایه‌گذاری خارجی یکی از مهم‌ترین شیوه-های تامین مالی خارجی به روش غیر استقراضی است که برخلاف روش قرضی تامین مالی که در تراز پرداخت‌های کشور میزبان، به عنوان بدهی محسوب می‌شود، به عنوان سرمایه‌گذاری تلقی می‌گردد. در یک تقسیم‌بندی کلی سرمایه‌گذاری خارجی به دو دسته سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی یا سرمایه‌گذاری پرتفولیوی خارجی[2] تقسیم می‌شود (فتحی، ۱۳۹۲).

[1] Foreign Direct Investment
[2] Foreign Portfolio Investment

۲-۲-۲- سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی

سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی به آن دسته از سرمایه‌گذاری‌ها اطلاق می‌شود که اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی به‌صورت خرید اوراق بهادار یک شرکت یا موسسه مالی، بدون آنکه مستقیما در امر سرمایه‌گذاری شرکت نمایند، سرمایه خود را در اختیار کشور میزبان می‌گذارند. خرید اوراق قرضه و سهام شرکت‌ها در معاملات بورس و قبوض سپرده در بانک‌های خارجی از انواع سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی محسوب می‌شود. یکی از ایرادات سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی یا پرتفولیو، سیال و فراربودن و در نتیجه بی‌ثباتی آن است. یعنی سرمایه‌گذار خارجی هر لحظه اراده نماید، می‌تواند با فروش سهام یا اوراق قرضه، سرمایه خود را از کشور میزبان خارج نماید. سرمایه‌گذار در شرایط رکودی کشور سرمایه-پذیر، با خارج کردن سرمایه از کشور باعث تشدید نابسامانی اقتصادی آن کشور می‌شود. از ویژگی‌های دیگر سرمایه‌گذاری غیرمستقیم، پایین بودن درجه ریسک، کوتاه بودن دوره سرمایه‌گذاری، بالابودن قدرت نقدشوندگی و نداشتن حق رای در مدیریت و اعمال نفوذ در تصمیمات مربوط به سرمایه‌گذاری است. سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی برخلاف سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی که همراه با انتقال تکنولوژی، دانش فنی و مهارت‌های انسانی است، غالباً محدود به انتقال منابع مالی است (فتحی، ۱۳۹۲).

۲-۲-۳- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

براساس تعریف صندوق بین‌المللی پول[1] «سرمایه‌گذاری مستقیم با هدف کسب منافع طولانی مدت توسط یک شخص حقیقی یا حقوقی مستقر در یک اقتصاد معین، صورت می‌گیرد». همچنین طبق تعریف سازمان ملل[2] (2001)، «سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شامل رابطه‌ای بلندمدت است که منعکس-کننده منفعت و نظارتی پایدار از دارائی خصوصی در اقتصاد یک کشور در شرکتی مستقر در اقتصاد کشوری دیگر است. شخص سرمایه‌گذار می‌تواند از طریق سرمایه‌گذاری تاثیر قابل‌ملاحظه‌ای بر مدیریت

[1] International Monetary Fund
[2] United Nations

شرکت خارجی داشته باشد». کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل[1] «FDI را سرمایه‌ای دانسته که متضمن مناسبات بلندمدت سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر بوده و منافع مستمر اشخاص حقیقی و حقوقی مقیم یک کشور در شرکتی خارج از موطن سرمایه‌گذار را به همراه دارد» (دهقان شعبانی و آفرینش‌فر، ۱۳۹۴).

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی[2] (OECD)، FDI را چنین تعریف می‌کند «سرمایه‌گذاری که با هدف ایجاد روابط اقتصادی مستمر و اعمال نفوذ موثر و مدیریت در موارد زیر صورت می‌گیرد؛

- ایجاد یک شرکت با مالکیت کامل، تاسیس موسسه فرعی، تاسیس شعبه و تملک دارایی کامل یک شرکت موجود.
- مشارکت در یک شرکت موجود یا در تأسیس یک شرکت جدید».

سازمان تجارت جهانی نیز FDI را چنین تعریف می‌کند: «FDI زمانی صورت می‌گیرد که سرمایه‌گذار یک کشور(کشور مبدا) یک دارایی را در کشور دیگر (کشور میزبان) با هدف مدیریت آن به دست می‌آورد». با توجه به تعاریف بالا چند ویژگی را می‌توان برای FDI برشمرد (همان منبع، ۱۳۹۴):

- معیار اساسی در تشخیص FDI، میزان و درجه کنترل بر سرمایه‌گذاری، میزان مشارکت، سود و زیان‌هایی است که متوجه سرمایه‌گذار می‌شود.

۲-۲-۴- تئوری‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

تا دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی، هیچ تئوری مستقلی راجع به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود نداشت و مفهوم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در قالب بخشی از جریان سرمایه‌ی بین‌المللی مطرح می‌شد و بسیاری از ویژگی‌ها و ابعاد مهم آن مورد غفلت قرار می‌گرفت، ولی از دهه‌ی ۱۹۶۰ به بعد به دلیل افزایش حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، ادبیات نظری فراوانی به وجود آمدند که درصدد تبیین علل و انگیزه‌های وقوع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، زمان و وقوع آن و مکان‌هایی که می‌توانست وارد شود،

[1] United Nations Conference on Trade and Development
[2] Organization for Economic Cooperation and Development

برآمدند. هم‌چنان که دانینگ (۱۹۸۱) اشاره می‌دارد، دو مشکل عمده از این سال‌ها به بعد روی داد که دیگر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نمی‌توانست در قالب بخشی از نظریه نئوکلاسیک سرمایه مطالعه گردد: اول این که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی چیزی فراتر از انتقال سرمایه بود و شامل مواردی چون انتقال تکنولوژی، مهارت‌های سازمانی و مدیریتی می‌شد. دوم این که بر خلاف جریان سرمایه که انتقال مواد و وجوه در میان دو بخش مستقل در بازار صورت می‌گرفت، در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انتقال بیشتر در درون یک شرکت روی می‌داد. با مطالعه ادبیات مربوط به عوامل تعیین‌کننده جریان سرمایه-گذاری مستقیم خارجی، تئوری‌های موجود را می‌توان به پنج دسته تقسیم کرد که در ذیل سه تئوری مهم مرتبط با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شرح داده می‌شود » (دهقان شعبانی و آفرینش‌فر، ۱۳۹۴؛ فتحی، ۱۳۹۲؛ خطابی و همکاران، ۱۳۹۶؛ جعفری فشارکی و همکاران، ۱۳۹۹):

۲-۲-۴-۱- تئوری‌های مرتبط با بازار کامل

نرخ‌های متفاوت بازدهی[1]: تا دهه‌ی ۱۹۶۰ عمدتاً این فرض وجود داشت که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نتیجه‌ی وجود نرخ‌های متفاوت سود حاصله از جریان سرمایه در سطح بین‌المللی به‌وجود می-آید. براساس این فرض، جریان سرمایه کشورهایی را درمی‌نوردد که در آن‌ها نرخ‌های بالای سود وجود داشته باشد. اگرچه این فرضیه با الگوی اقدامات سرمایه‌گذاری ایالات متحده‌ی امریکا در اروپا در دهه‌ی ۱۹۵۰، هم‌خوانی داشت و شرکت‌های چندملیتی آمریکا با سرمایه‌گذاری در اروپا سودهای بالایی را به‌دست آوردند، ولی این فرضیه در دهه‌ی بعد یعنی زمانی‌که علی‌رغم بالا بودن سود حاصل از سرمایه‌گذاری در داخل آمریکا، حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی آمریکا در اروپا افزایش می‌یافت، قدرت تبیین خود را از دست داد. ضعف دیگر این فرضیه این است که با فرض وجود نرخی واحد از سود در بین صنایع، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آن صنایع رخ نخواهد داد و هم‌چنین با فرض نرخی واحد از سود و بازدهی، هیچ‌گاه میان دو کشور سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اتفاق نخواهد افتاد.

تنوع سرمایه‌گذاری: تلاش برای ارایه تبیین جدید سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از فرضیه

[1]- Differential Rates of Return

نرخ‌های متفاوت بازدهی، توسط مارکویتز[1] و توبین[2] با عنوان تنوع‌سازی سرمایه‌گذاری صورت گرفت. بر اساس این تئوری، تصمیم یک شرکت چندملیتی برای سرمایه‌گذاری در خارج تنها متاثر از نرخ‌های بازگشت سود نیست، بلکه آن‌چه اهمیت بیشتری دارد، مساله کاهش خطرات ناشی از سرمایه‌گذاری است. بر این اساس، تنوع سرمایه‌گذاری یک شرکت در بازارهای متعدد امکان خطرات آن را کاهش می‌دهد. مطالعات تجربی از قدرت تبیین این تئوری می‌کاهند، چرا که شرکت‌های چندملیتی تمایل به سرمایه-گذاری در مناطقی دارند که از همبستگی بالای عواید برخوردار باشند.

اندازه بازار: فرضیه اندازه‌ی بازار ریشه در تئوری نئوکلاسیک سرمایه‌گذاری دارد. این تئوری بر نقش اندازه مطلق بازار کشور میزبان و نقش نرخ رشد آن تمرکز دارد. طبق این فرضیه، هر اندازه حجم و وسعت بازار بزرگ باشد، دسترسی به منابع و کاهش هزینه‌های تولید از طریق توسل به صرفه‌های مقیاس امکان‌پذیرتر می‌باشد.

۲-۲-۴-۲- تئوری‌های مرتبط با بازارهای ناقص

تئوری سازمان صنعتی: هایمر فرضیه سازمان صنعتی را که توسط کیندل برگر، کیوز و دانینگ بسط داده شده بود، توسعه داد. مطابق با این فرضیه، هنگامی که بنگاهی شرکت‌های تابعه خود را در دیگر کشورها بر پا می‌کند، با عدم مزیت‌های متعددی در رقابت با بنگاه‌های داخلی مواجه می‌گردد. این عدم مزیت‌ها از تفاوت در زبان، فرهنگ، نظام قانونی و دیگر تفاوت‌های بین کشوری بروز می‌نماید؛ مثلاً شرکت-های فراملیتی ممکن است دستمزد بیشتری را در کشور میزبان نسبت به بنگاه داخلی پرداخت نمایند؛ زیرا شاغلینی که در آن جا کار می‌کنند، نسبت به کارگران خارجی با مخاطره‌ی بیشتری مواجه هستند. اگر با وجود این عدم مزیت‌ها بنگاه بخواهد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انجام دهد، باید برخی از مزیت‌ها را که از دارایی‌های نامشهود برمی‌خیزد از قبیل علامت تجاری مشهور، حق امتیاز فناوری محافظت شده، مهارت‌های مدیریتی و دیگر عوامل ویژه بنگاه دارا باشد. طبق کیندل برگر، مزیت‌های نسبی مربوط به

[1] Harry Markowitz
[2] James Tobin

ویژگی‌های بنگاه، باید قابل انتقال به شرکت‌های تابعه خارجی باشد و باید به اندازه کافی بزرگ باشد تا به عدم مزیت‌ها چیره گردند.

علی‌رغم توان نسبی فرضیه سازمان صنعتی هایمر در تبیین برخی موارد، این فرضیه کاملاً متقاعد کننده به نظر نمی‌رسد. این فرضیه از تبیین این مساله که چرا شرکت‌ها علی‌رغم برخورداری از اشکال ارزان توسعه خود از قبیل صادرات، از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به منظور افزایش مزیت‌های خود وارد می‌شوند، ناتوان می‌باشد.

نظریه‌ی درونی‌سازی: در دهه‌ی ۱۹۷۰ شاخه‌ای از ادبیات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با عنوان تئوری درونی‌سازی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ظهور یافت. مبنای آن، تئوری شرکت کوز(۱۹۳۷) بود که اقدام به آزمون نقش هزینه‌های معاملاتی در شکل‌گیری سازمان می‌کرد. دغدغه اصلی تئوری کوز این بود که چرا شرکت‌ها به‌وجود می‌آیند و چرا همه معاملات یک اقتصاد در بازار روی نمی‌دهد؟ وی پاسخ به این سوالات را در قالب هزینه‌های معاملاتی از جمله هزینه‌ی تعیین قیمت بازار، هزینه مذاکرات، هزینه-های امضا و اجرای قراردادهای میان طرفین معامله مورد بحث قرار داد. به‌زعم کوز برای غلبه بر این مشکلات و کاهش هزینه‌های معاملاتی نیاز به مدیریت منابع و معاملات داریم. زمانی که این امر اتفاق بیفتد، یک شرکت متولد می‌شود و به تبع آن منافع ناشی از اقدامات عمدتاً به جای بازار در درون بنگاه و سازمان به‌دست می‌آید. در چنین وضعیتی ما شاهد درونی‌سازی فعالیت در درون ساختار شرکت خواهیم بود.

فرآیند درونی‌سازی بعدها در جهت تبیین تولید بین‌المللی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی توسعه یافت و از طرفدارن پیشگام این تئوری باکلی و کاسون بودند. طبق نظر این دو، عملیات شرکت‌ها به‌ویژه شرکت‌های بزرگ، تنها تولید کالا و خدمات را شامل نمی‌شود بلکه فعالیت‌هایی از قبیل بازاریابی، آموزش، تحقیق و توسعه، تکنیک‌های مدیریتی و مداخله در بازارهای مالی را نیز شامل می‌شود که این فعالیت‌ها در ارتباط متقابل با یکدیگر بوده که از آن می‌توان به محصولات واسطه‌ای یاد کرد. به‌زعم باکلی و کاسون یکی از محصولات واسطه‌ای کلیدی در تئوری درونی‌سازی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی "شناخت"

می‌باشد.

تئوری‌های درونی‌سازی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نقش پر اهمیتی در توسعه‌ی تئوری سرمایه-گذاری مستقیم خارجی در دهه‌ی ۱۹۷۰ ایفا نموده است. این تئوری از پاسخ به این سوال که سرمایه-گذاری مستقیم خارجی در چه مکان‌هایی روی می‌دهد ناتوان است. هم‌چنین این تئوری یک رویکرد پویا نیست، چرا که برای ایجاد یک رویکرد پویا بایستی رویکردهای مختلف را که بر پویایی و عدم تعادل در سطوح بنگاه، بازار و رقابت بین‌المللی تمرکز یافته‌اند با یکدیگر ادغام کرد. به زعم باکلی و کاسون در یک رویکرد پویا به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بایستی موضوعات جدید از قبیل مخاطرات مشترک بین-المللی، همکاری و شبکه‌های تجاری، فرهنگ مشارکتی و تحول ساختاری مورد لحاظ قرار گیرد.

فرضیه‌ی چرخه عمر محصول: ورنون مدل معروف" چرخه‌ی زندگی" را ارائه کرد. این فرضیه، جهت توضیح گسترش شرکت‌های چند ملیتی آمریکا پس از جنگ جهانی دوم بیان گردید. مطابق با این فرضیه، تولید از طریق چرخه‌ای از ابتکار شروع شده، رشد نهایی یافته، رشد آن کاهش و در آخر زوال می‌یابد. این نتیجه، در واکنش به فرآیند معرفی و ابداع، شیوع، بلوغ و پیری می‌باشد. این فرضیه مسلم می‌دارد که بنگاه‌های دارای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، در مرحله‌ی بخصوصی از چرخه‌ی زندگی، ابتدا دست به تولید ابداع می زند. این سه مرحله به شرح زیر است:

در اولین مرحله، به خاطر نزدیک بودن به مصرف‌کنندگان نیاز به کارایی و هماهنگی بین واحدهای تولید و تحقیق و توسعه، تولید در کشور داخل انجام می‌گیرد. در طی این مرحله از چرخه‌ی زندگی تولید، تقاضا برای تولید جدید از نظر قیمت بی‌کشش است و در نتیجه بنگاه ابداع‌گر می‌تواند قیمت نسبتاً بالایی را دریافت نماید. در طی این گذار، تولید به دلیل باز خورد از طرف مشتریان بهبود می‌یابد.

در مرحله‌ی دوم، با بلوغ بنگاه‌ها و صادرات تولیدات این بنگاه‌ها به کشورهای توسعه‌یافته با سطح درآمد بالا، به خاطر ظهور تقاضا در این کشورها، مشخص می‌گردد. تقاضا به‌صورت مداوم رشد می‌کند و رقابت پدیدار می‌گردد و بنگاه‌های ابداع‌گر در این کشورها جهت روبرو شدن با تقاضای داخلی متوسل به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌گردد. در این مرحله کشور میهن صادرکننده خالص و کشور خارجی

واردکننده خالص می‌گردد.

این مرحله، با متعارف‌سازی کل تولید و فرآیند آن، به دلیل آن‌که موقعیت انحصاری به مدت طولانی برای بنگاه‌های ابداع‌گر وجود ندارد، مشخص می‌گردد. در این مرحله، رقابت قیمتی از جانب دیگر تولیدکنندگان، به بنگاه ابداع‌گر فشار وارد می‌کند تا در کشور درحال‌توسعه سرمایه‌گذاری نماید و به جستجوی مزیت‌های هزینه‌ای بپردازد. این متعارف‌سازی و جستجوی مزیت‌های هزینه‌ای، موجب بالندگی محصول می‌گردد.

نظریه مکان: مطابق با این نظریه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به دلیل عدم جابجایی بعضی از عوامل تولید، از قبیل کارگر و منابع طبیعی، به وجود می‌آید. این عدم تحرک، منجر به تفاوت‌های مکانی بر حسب هزینه عوامل تولید می‌گردد. یکی از تفاوت‌های مکانی برحسب هزینه‌های عوامل تولید، مزیت‌های مکانی و دستمزد می‌باشد؛ بنابراین، سطح دستمزدها در کشور میزبان نسبت به سطح دستمزدها در کشور داخل، یکی از عوامل تعیین‌کننده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد.

پارادایم التقاطی دانینگ: دانینگ با مطالعه تاریخ تئوری‌پردازی راجع به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اقدام به ارایه رویکردی می‌نماید که طیف وسیعی از تئوری‌ها را در خود جای می‌دهد. وی درصدد پاسخ به" چرایی"، "میزان" و "مکان" بود. مفروضات اصلی پارادایم دانینگ عبارتند از: مزیت‌های مالکیتی، مزیت‌های ناشی از درونی‌سازی و مزیت‌های مکانی.

به گفته وی شرکت‌ها زمانی روی به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خواهند آورد که مزیت‌های سه‌گانه مالکیت، موقعیت مکانی و درونی‌سازی وجود داشته باشد. هر چند این شرایط برای تحقق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ضروری می‌باشند ولی الزامی نیستند. در خصوص شرط اول باید گفت که هر شرکت باید از دارایی‌های خاص و منحصر به فردی که آن را بر سایر رقبایش برتری می‌بخشد، برخوردار باشد. در خصوص مزیت دوم (مکان و موقعیت) دانینگ استدلال می‌کند که هر شرکت باید از مزیت انحصار تولید در یک کشور خارجی خاص برخوردار باشد، به نحوی که سرمایه‌گذاری از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نسبت به سرمایه‌گذاری از طریق صدور محصول، برای شرکت مزیت‌بخش‌تر باشد

و بالاخره به نظر دانینگ یک شرکت باید دارایی‌های خود را به جای انعقاد قرارداد و اعطای لیسانس، در درون خود درونی‌سازی کند.

پارادایم التقاطی دانینگ علی‌رغم نقاط قوت عدیده خود از جمله لحاظ کردن متغیرهای تئوری‌های متعدد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، از یک نقطه ضعف اساسی رنج می‌برد. دربرگرفتن متغیرهای متعدد تاثیرگذار بر شکل‌گیری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی که با هدف تاثیرگذاری هم‌زمان بر انگیزش‌های شرکت جهت وارد شدن در عرصه‌ی تولید خارجی از یک‌سو و کشور میزبان جهت جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از سوی دیگر صورت گرفته است، عملیاتی شدن این پارادایم را با دشواری‌های جدی مواجه می‌سازد. در واقع پیش‌بینی‌های قابل آزمون را نمی‌توان از این پارادایم استخراج کرد. برای مثال درحالی‌که متغیرهای مربوط به مزیت مکانی به‌راحتی قابل آزمون هستند، بررسی پیوند بین مزیت‌های مالکیتی و ناشی از درونی‌سازی امری بسیار دشوار است.

۲-۲-۵- عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

در ادبیات اقتصادی جدید، نقش کیفیت نهادها در توسعه‌ی اقتصادی موردتوجه قرار گرفته است. نحوه توزیع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نیز چگونگی جذب و تاثیر آن بر اقتصاد کشورها به‌شدت تحت تاثیر کیفیت نهادها و شرایط اقتصادی، سیاسی و موقعیت کشور میزبان است. در این بخش به بررسی الزامات و پیش‌شرط‌های اولیه کشور میزبان در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته می‌شود (فتحی، ۱۳۹۲؛ دهقان شبانی و آفرینش‌فر، ۱۳۹۴).

اندازه بازار: اندازه‌ی بازار یکی از عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است، به‌طوری‌که اقتصاد با مقیاس بزرگ‌تر شرایط بهتری را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌کند. سه نکته اساسی در رابطه با اهمیت اندازه بازار، همراه با درجه‌ی باز بودن اقتصاد برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مطرح است: نخست آن که اندازه‌ی بازار در میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با جهت-گیری بازار داخلی و بخش‌های غیر تجاری به‌ویژه بخش خدمات بسیار موثر است. نکته‌ی دوم آن که

جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با جهت‌گیری صادراتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مساله در صنایع با فن‌آوری بالا که نیاز به نیروی کار ماهر و نیمه ماهر نسبتاً زیادی دارند، بیشتر مطرح بوده است و نکته‌ی سوم آن که اقتصاد با اندازه بزرگ نه تنها پشتیبان فعالیت‌های اقتصادی است، بلکه فرصت‌های بیشتری برای تنوع تولید در اقتصاد فراهم می‌کند.

توسعه‌ی اقتصادی و سرمایه‌ی انسانی: دلایل تاثیر درجه توسعه‌ی اقتصادی در جذب سرمایه-گذاری مستقیم خارجی، با توجه به سرمایه انسانی کشور میزبان، عبارت است از:

- عرضه‌ی کارآفرینان داخلی در اقتصاد عموماً نمادی از درجه توسعه کشورهاست. این مساله در جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌ویژه در سرمایه‌گذاری‌های مشترک با بخش‌های داخلی و تکنولوژی بالا که نیاز به نیروی کار ماهر دارند، اهمیت بیشتری دارد.
- درجه توسعه اقتصادی بالاتر، منابع زیربنایی بهتری را برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی فراهم می‌کند. نتایج مطالعات تجربی حاکی از اثر مثبت شاخص اندازه‌ی بازار بر جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است، گرچه نشانگر اثر مثبت جمعیت بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیست، شاید این امر به خاطر تفاوت ماهیت انواع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از نظر جهت‌گیری بازار یا جهت‌گیری صادرات باشد، زیرا اثر مثبت جمعیت تنها درباره سرمایه-گذاری مستقیم خارجی با جهت‌گیری بازار توجیه‌پذیر است. هم‌چنین نتایج اهمیت کنش متقابل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه انسانی در رشد را نشان می‌دهد.

آزادی اقتصادی: نتایج مطالعات نشان می‌دهد که سیاست‌های بسته اقتصادی مانعی برای دست‌یابی به بازارهای جدید، سرمایه مستقیم خارجی و فن‌آوری نوین است. این امر کشورهای درحال‌توسعه را به اصلاح سیاست‌ها برای بهره‌گیری از این فرصت‌ها ترغیب کرده است. در تعیین شاخص آزادی اقتصادی متغیرهایی از حوزه‌های مختلف نظیر اندازه‌ی دولت، ساختار اقتصاد و بازار، سیاست‌های پولی و ثبات قیمت‌ها، درجه‌ی آزادی استفاده از اعتبارات خارجی، ساختار قانونی، آزادی تجارت با اتباع خارجی و آزادی مبادله در بازارهای مالی و سرمایه به کار گرفته می‌شود. داده‌های بانک جهانی برای دهه‌ی ۱۹۸۰

و ۱۹۹۰ میلادی و هم‌چنین نتایج مطالعات صورت گرفته، رابطه‌ی مثبت بین شاخص آزادی اقتصادی و جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را نشان می‌دهد.

امنیت اقتصادی: امنیت اقتصادی وضعیتی است که در آن واحدهای تولیدی بتوانند بدون نگرانی از خطرهای محیطی، به برنامه‌ریزی بلندمدت بپردازند. به عبارت دیگر تامین امنیت اقتصادی عبارت است از ایجاد یک فضای حقوقی، اجتماعی و سیاسی که در چارچوب آن طرح‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی بتواند از آغاز اجرا تا مرحله‌ی بهره‌برداری و پس از آن تا پایان کار بدون اخلال و آشفتگی‌های بیرونی انجام شود.

سرمایه‌گذاری در شرایطی انجام می‌گیرد که اطمینان از نبود مخاطرات محیطی در مورد اصل و سود سرمایه وجود داشته باشد. از مواردی که می‌تواند اصل سرمایه و سود سرمایه‌گذاری را به مخاطره بیندازد، می‌توان به مصادره دارایی‌ها و سرمایه‌ها توسط دولت، تصویب قوانین، دستورالعمل‌ها و سیاست‌های جدید محدودکننده، ناآرامی‌های محیطی، تغییر قیمت‌ها، تغییر سیات‌های پولی و مالی، مالیات‌ها، عوارض تعرفه‌ها، دخالت‌های دولت در بازار و افزایش هزینه‌های تولید اشاره کرد.

قوانین کشور میزبان: قوانین با کارآیی مطلوب، متضمن حقوق مالکیت خصوصی است و ضمن کمینه کردن در هزینه‌های مبادلاتی، محیط مطلوبی را برای نیل به رشد اقتصادی فراهم می‌کند. مطالعات تجربی در رابطه با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و رشد اقتصادی حاکی از وجود یک رابطه مثبت و قوی بین اعتبار قوانین و جذب سرمایه‌گذاری خارجی و رشد است.

توسعه بازارهای مالی: توسعه سیستم‌های مالی در کشور میزبان به عنوان یک پیش‌شرط مهم در اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی مطرح است. توسعه سیستم‌های مالی باعث افزایش کارآیی در تخصیص منابع می‌شود و ظرفیت و جذابیت کشور میزبان را در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی افزایش می‌دهد.

تجارت، نرخ ارز و نظام‌های ارزی: جریان تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از طرق مختلفی با هم در ارتباطند. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی باعث توسعه صادرات و تجارت کالاهای واسطه‌ای،

به‌ویژه بین شرکت‌های مادر و شعبه‌های آن می‌شود. بین جریان تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی علاوه بر رابطه مستقیم، یک رابطه غیر مستقیم نیز از طریق نرخ واقعی ارز برقرار است. مشاهدات تجربی بین نرخ واقعی ارز و حجم تجارت یک رابطه معناداری نشان می‌دهد و در کشورهای درحال‌توسعه حساسیت واردات به نرخ واقعی ارز، بیش از حساسیت صادرات به این متغیر است. هم‌چنین سرمایه-گذاری مستقیم خارجی از طریق کانال‌های متعدد تحت تاثیر نرخ واقعی ارز قرار می‌گیرد. در کشورهای درحال‌توسعه مهم‌ترین کانال، کاهش ارزش واقعی پول داخلی است که باعث تقلیل هزینه نیروی کار داخلی و دیگر عوامل تولید نسبت به تولید در خارج می‌شود. در واقع انتظار می‌رود که بین نرخ واقعی ارز و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یک همبستگی مثبت وجود داشته باشد (افزایش نرخ واقعی ارز معادل کاهش واقعی ارزش پول داخلی است). نرخ ارز هم‌چنین از طریق کانال بازار سرمایه بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اثر می‌گذارد. در این حالت کاهش واقعی ارزش پول داخلی باعث افزایش ثروت نسبی سرمایه‌گذارن خارجی نسبت به سرمایه‌گذاران داخلی شده و در نتیجه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی افزایش می‌یابد.

سیاست‌های مالیاتی: معافیت مالیاتی روشی برای ترویج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. کشورهای درحال‌توسعه مایل هستند با ایجاد انگیزه‌های مالی قوی برای سرمایه‌گذاران خارجی، رشد اقتصادی را تحریک کنند. بعضی از این انگیزه‌ها عبارتند از: معافیت‌های مالیاتی، قراردادهای مالیاتی مطلوب برای سرمایه‌گذارهای جدید و تخفیف مالیات در سرمایه‌گذاری در جهت ساخت راه‌ها، آموزش کارکنان و تدارک دیگر عوامل پایه‌ای. مطالعات تجربی نشان می‌دهد که بین سطح سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نرخ بازده بعد از کسر هزینه‌های مالیاتی، رابطه مثبت و قوی وجود دارد. هم‌چنین نتایج مطالعات بین کشوری نشان می‌دهد که محل و حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌شدت تحت تاثیر نرخ‌های مالیاتی است.

۲-۲-۶- مطالعات داخلی

سجودی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی شناسایی و ارزیابی استراتژی‌های توسعه سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه آزاد ارس، پرداختند. هدف این پژوهش شناسایی و ارزیابی استراتژی‌های توسعه سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه آزاد ارس بوده است. این پژوهش یک مطالعه کاربردی از نوع تحلیلی- توصیفی بوده است. ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسشنامه در دو مرحله بوده که برای ۲۰ تن پخش شده است. برای دست یافتن به اهداف و سوالات تحقیق و طراحی استراتژی افزایش جذب سرمایه‌گذاری خارجی در مرحله اول پس از مرور ادبیات تحقیق با استفاده از روش‌های پیمایشی و توصیفی و با عنایت به اطلاعات موجود در سازمان منطقه آزاد ارس و مطالعات میدانی به بررسی پتانسیل‌ها، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توسعه سرمایه‌گذاری خارجی پرداخته شد. در مرحله دوم جهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از ماتریس سوات (SOWT) و وزن دهی با استفاده از نرمافزار Excel انجام شد و در نهایت استراتژی‌های برتر مورد شناسایی و ارزیابی قرار گرفت.

مبارکی (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی نقش سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه نفت و گاز بر رشد اقتصادی در ایران، پرداخت. هدف اصلی این مقاله بررسی نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در حوزه نفت و گاز بر رشد اقتصادی در ایران بوده است. آمار و اطلاعات مورد نیاز تحقیق به روش اسنادی جمع‌آوری شد. تجزیه‌وتحلیل اطلاعات با استفاده از الگوهای اقتصادسنجی بوده است. جامعه آماری این مقاله برای سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۷ و به‌صورت فصلی بوده است. با توجه به نتیجه حاصله از تخمین مدل و همچنین تخمین الگوی تصحیح خطای برداری VECM این مطالعه نتیجه می‌گیرد متغیر سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه نفت و گاز بر روی رشد اقتصادی در ایران تاثیر مثبت دارد. همچنین طبق نتایج آزمون علیت گرنجر این متغیر علیت متغیر رشد اقتصادی است.

ارسلانی (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی شناسایی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه آزاد جزیره کیش پرداخت. هدف کلی پژوهش حاضر شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری در جزیره کیش می‌باشد که از تعداد نامحدود جامعه آماری ۸۵ نمونه آماری مشخص

گردید. برای جمع‌آوری اطلاعات از نمونه آماری و به منظور آزمون فرضیه‌های تنظیم شده این تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته عوامل موثر بر جذب سرمایه-گذاری خارجی با ۹ مولفه شامل (سیاست‌های حمایتی دولت، قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری خارجی، امکانات زیربنایی، دسترسی به منابع انرژی باقیمت مناسب، دسترسی به نیروی انسانی، دسترسی به عوامل تولید، امنیت سرمایه‌گذاری در جزیره کیش، موقعیت جغرافیایی، سیاست‌های مدیریتی کلان) دارای ۴۵ سؤال با استفاده از تحقیق‌های پیشین و مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ این تحقیق برای پرسشنامه فوق ۰,۸۱۵ است. فرضیه‌های تحقیق با استفاده از نرم‌افزارLisrel - Spss مورد آزمون قرار گرفت. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که متغیر سیاست‌های مدیریتی کلان در رتبه اول متغیر دسترسی به عوامل تولید در رتبه نهم قرار دارد و ابعاد فوق بر جذب سرمایه‌گذاری در جزیره کیش تاثیرمعنی‌داری دارد.

هاتفی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تحلیل ساختاری عوامل داخلی و خارجی جذب سرمایه‌گذاری در صنعت فولاد کشور با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات تفسیری(ISM) ،پرداختند. در این تحقیق، ابتدا با بررسی ادبیات در زمینه جذب سرمایه‌گذاری در بخش فولاد کشور، عوامل محوری داخلیو خارجی شناسایی و در گام بعد، با استفاده از یک متدولوژی تحلیلی ترکیبی نوین تحت عنوان مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) توسط نرم‌افزار MATLAB 2019 روابط بین این عوامل تعیین و به‌صورت یکپارچه مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که روش (ISM) عوامل ۱۱ گانه موثر در جذب سرمایه‌گذاری فولاد کشور را در دو سطح طبقه کرده است بطوریکه عامل چالش‌های بین‌المللی در سطح دوم و بیشترین تاثیر را بر روی عوامل دیگر داشته است.

فعلی و قدوسی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی به کارگیری تکنیک AHP برای اولویت‌بندی عوامل موثر بر جریان سرمایه‌گذاری خارجی در کشور،پرداختند. هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر جریان سرمایه‌گذاری خارجی در کشور است. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی – اکتشافی است. جامعه آماری تحقیق اساتید مدیریت دانشگاه لرستان

بود که تعداد آن‌ها ۱۰ نفر بوده که برای شناسایی عوامل با آن‌ها مصاحبه انجام گرفت و همچنین پرسشنامه تحقیق در اختیار این افراد قرار داده شد. برای تحلیل داده‌ها از دو نرم‌افزار اس پی اس اس و اکسل استفاده شد. نتایج آزمون t نشان داد که شش عامل زیرساختی، عوامل قانونی، دولتی و سیاسی، دسترسی به منابع، عوامل مالی، عوامل اقتصادی و بازاری و عوامل فرهنگی و اجتماعی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موثر هستند و همچنین از این عوامل، عوامل سیاسی –قانونی، عوامل اقتصادی و عوامل مربوط به منابع دارای بیشترین اهمیت از نظر خبرگان بودند.

هدف مقاله رضایی و همکاران (۱۳۹۶) شناسایی اولویت های سرمایه‌گذاری در فعالیت های صنعتی ایران است که رشد ارزش افزوده بیشتر را در پی داشته باشد. بدین منظور، تابع تولید ۹۲ فعالیت صنعتی کشور در سطح کدهای چهاررقمی طبقه بندی آیسیک از روش پنل دیتا در دوره ۹۲-۱۳۷۵ تخمین زده شد و سپس با استفاده از محاسبه کشش تولید نسبت به موجودی سرمایه در این صنایع و اثر تغییر موجودی سرمایه بر ارزش افزوده آن ها، اولویت بندی صنایع صورت گرفت. یافته ها نشان داد فعالیت‌های صنایع معدنی و صنایع پایین دستی آن ها به ازای یک واحد سرمایه گذاری، ارزش افزوده بیشتری ایجاد می‌کند.

مختاری و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای تلاش کردند چهارچوبی برای اولویت بندی سرمایه‌گذاری در بخش خدمات ایران منطبق با اهداف و سیاست های سازمان آ.ت. ارائه دهند. برای این منظور پس از تعیین معیارهای تأثیرگذار در تعیین اولویت سرمایه‌گذاری، روش تاپسیس فازی به عنوان مدل اولویت بندی در این مقاله استفاده شده است. روش‌های مرسوم برای اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری برای مواجهه با شرایط مبهم و ارزیابی های کلامی ناکافی‌اند. بنابراین برای ترکیب نظرات کارشناسان و تصمیم‌گیرندگان و ارزیابی عملکرد معیارهای کیفی که به صورت اعداد فازی مثلثی بیان شده، از روش تاپسیس فازی- مبتنی بر ترکیب مفاهیم تئوری فازی- استفاده به عمل آمده و نتایج مطالعه، این بوده که بخش خدمات مالی و بیمه ای، اولویت نخست سرمایه گذاری را در بین بخش‌های خدماتی کسب نموده است.

هدف اصلی پژوهش ممی‌پور و همکاران (۱۳۹۳) شناسایی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری

درمنطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی بوده است که این عوامل با استفاده از تکنیک دلفی شناسایی شده و با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) رتبه بندی شده‌اند. نتایج تحقیق مبین این نکته است که توجه به عامل امکانات، سیاست گذاری مناسب، توجه و اجرای صحیح قوانین و مقررات، جذب عوامل اقتصادی و در نهایت توجه به عامل حمایتی باعث جذب هر چه بیشتر سرمایه گذاری در منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی می‌شود.

هدف پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) شناسایی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی و رتبه‌بندی آنها با استفاده از روش TOPSIS بوده است. جامعه آماری در پژوهش حاضر عبارتست از اساتید دانشگاه و مسئولین) افراد مسئول در کارخانجات و شرکت‌های تولیدی که برخی مدیر عامل این کارخانجات بودند که هم در زمینه دانشگاهی تخصص داشتند و هم با سرمایه‌گذاران خارجی مرتبط بودند) و کارشناسان سرمایه‌گذاری و اقتصادی دستگاه‌های اجرایی امور اقتصادی و دارایی، استانداری، صنعت معدن و تجارت، اتاق بازرگانی استان یزد که به تعداد ۳۹ نفر می‌باشند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه و در مورد تجزیه و تحلیل داده‌ها برای رتبه‌بندی از تکنیکTOPSIS استفاده شده است. نتایج حاصل از رتبه بندی ۳۳ عامل شناسایی شده، به‌ترتیب اولویت، نرخ ارز، امنیت سرمایه‌گذاری، نرخ انتظاری بازگشت سرمایه، وجود سیاست‌های حمایتی دولت از سرمایه‌گذاری خارجی، امکان نقل‌وانتقال آزادانه سرمایه و وجود زیرساخت‌های اقتصادی نظیر جاده، انرژی، بنادر، اینترنت و ... می‌باشند.

طهران و امینی (۱۳۹۱) موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران شامل عوامل اقتصادی، عوامل حمایتی، عوامل ساختاری و عوامل قانونی و مقرراتی را مورد بررسی قرار دادند.در این پژوهش، روش تحقیق توصیفی بوده و جامعه آماری این پژوهش را کلیه‌ی مدیران و خبرگان سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران تشکیل می‌دهند. نمونه آماری با استفاده از رابطه کوکران ۶۰ نفر تعیین شده است. نتایج این پژوهش موید این مطلب است که عوامل اقتصادی، حمایتی، ساختاری و عوامل قانونی و مقرراتی از جمله عوامل موثر بر مانع جذب سرمایه‌گذاری در ایران هستند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که عوامل اقتصادی، عوامل حمایتی، عوامل ساختاری و عوامل قانون و مقررات به ترتیب

در رتبه‌های اول تا چهارم موانع سرمایه‌گذاری قرار می‌گیرند.

هدف مطالعه هاشمی دیـزج و صـبوری (۱۳۹۱) شناسـایی فعالیـت هـای دارای قابلیـت و پتانسـیل صادراتی در بخش صنعت استان گیلان، جهت هدایت سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی بـه سـمت ایـن صنایع، می‌باشد. بدین منظور بـا اسـتفاده از تلفیـق روش‌هـای تحلیـل عـاملی، تاکسـونومی عـددی و بـا بهره‌گیری از شاخص‌های مرتبط با بررسی مزیت نسبی فعالیـت هـای اقتصـادی بـرای دو مقطـع زمـانی سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۸ بخش‌های مختلف فعالیت‌های صنعتی استان برحسب کدهای سـه‌رقمـی ISIC ویرایش سوم) رتبه‌بندی و با تلفیق نتایج به‌دست آمده، صنایع موجود در استان به دو گروه اولویت اول و دوم تقسیم‌بندی شده‌اند. فعالیت‌های صنعتی مربوط بـه کـدهای؛ ۱۵۲ تولیـد فـرآورده‌هـای لبنـی،۱۷۱ ریسندگی،بافندگی و .... ،۱۷۲ تولید سایر منسوجات، ۱۸۱ تولید پوشاک به اسـتثنای پوشـاک از پوسـت خزدار،۲۰۱ اره‌کشـی و رنـده‌کـاری چـوب، ۲۲۲ چـاپ و فعالیـت‌هـای خـدماتی مربـوط ...، ۲۳۲ تولیـد فرآورده‌های نفتی تصفیه شده، ۲۴۲ تولید سایر محصولات شیمیایی، ۲۵۱ تولید محصولات لاستیکی بجز کفش، ۲۸۱ تولید محصولات فلزی ساختمانی، مخازن، ...، ۳۴۳ تولیـد قطعـات و ملحقـات بـرای وسـایل نقلیه موتوری ... و۳۶۱ تولید مبلمان، فعالیـت‌هـای اولویـت‌دار اسـتان جهـت سـرمایه‌گـذاری را تشـکیل می‌دهند.

۲-۲-۷- مطالعات خارجی

آدداییـن و بکام[1] (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی تاثیرات حمل و نقل هوایی، انرژی، تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات(ICT) و سرمایه‌گذاری مسـتقیم خـارجی (FDI) بـر روی رشـد اقتصـادی در ایـالات متحـده پرداختند. مطالعه حاضر روابـط علـی و بلندمـدت بـین حمـل و نقـل هـوایی و رشـد اقتصـادی را مـورد تجزیه‌وتحلیل قرار داده است. در این مطالعه بررسی شده که تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) به عنوان متغیرهای توضیحی چطور واسطه‌ای برای تأثیر سرمایه‌گـذاری مسـتقیم خـارجی (FDI) بـر روی تولید ناخالص داخلی (GDP) خواهند بود. نتایج این تحقیق نقش تکنولوژی‌هـای اطلاعـات و ارتباطـات

[1] Adedoyin & Bekun

(ICT)اثبات می‌کند. همچنین این مطالعه شواهدی از تأثیر مثبت تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT)بر روی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) فراهم می‌سازد.

کنتراکتور و همکاران[1] (۲۰۲۰) تاثیر محیط کسب‌وکار (به‌ویژه وضعیت قوانین و مقررات) را بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بررسی کرده‌اند. این مطالعه از داده‌های بانک جهانی برای ۱۸۹ کشور جهان استفاده کرده است. در این پژوهش متغیرهای مربوط به مقررات بر اساس دوره عمر بنگاه‌ها وارد مدل شده‌اند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است؛ کشورهایی که ساز وکارهای قرارداد قوی‌تری دارند و قوانین تجارت بین‌الملل در آن‌ها کارآتر اجرا می‌شود، بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب می‌کنند.

العین و همکاران [2](۲۰۱۹) تاثیر زیرساخت‌های نهادی را روی FDI بررسی کردند. نمونه مورد مطالعه شامل کشورهای آمریکای لاتین و کارائیب در دوره ۲۰۱۵- ۱۹۹۵ است. برای بررسی تجربی، از مدل اثرات ثابت استفاده شده است. نتایج این مطالعه بیان می‌کند که کشورهای مورد مطالعه می‌توانند با بهبود زیرساخت‌های نهادی خود، سرمایه‌گذاری خارجی بیشتری جذب کنند.

کورول[3] (۲۰۱۷) عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری خارجی را با تأکید بر نقش نهادها بررسی کرده است. نمونه مورد مطالعه شامل ۱۲۶ کشور بوده و دوره ۲۰۱۲- ۲۰۰۲ را در بر می‌گیرد. در این مطالعه از روش پانل پویای آستانه‌ای و یک شاخص ترکیبی کیفیت نهادی استفاده شده است. از متغیرهای کنترلی همچون ریسک جهانی و نقدینگی جهانی نیز وارد مدل شده است. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که کیفیت نهادی، اثر مثبتی روی جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارد.

[1] Contractora
[2] Ul Ain et al.
[3] Kurul

فصل ۳:
مواد و روش‌ها

۳-۱- مقدمه

در این فصل، متغیرهای تحقیق، روش جمع‌آوری اطلاعات و روش‌های تجزیه‌وتحلیل اطلاعات شرح داده می‌شود.

۳-۲- شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری

در این بخش شاخص‌های مختلف برای ارزیابی مزیت نسبی و جذابیت سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مختلف معرفی می‌شود (هاتت و کرباسی، ۱۳۹۲).

۳-۲-۱- شاخص کاردهی نسبی

این شاخص با تقسیم ارزش افزوده هر صنعت به ارزش ستانده آن صنعت به‌صورت زیر حاصل می‌شود:

$$I_1 = \frac{(V_{ij} / out_{ij})}{(V_{it} / out_{it})} \qquad (۱-۳)$$

که در آن v_{ij} و v_{it} به ترتیب مقدار ارزش افزوده خلق‌شده توسط فعالیت i در سطح منطقه j (استان گلستان) و کل کشور t (ایران)

out_{ij} و out_{it} به ترتیب مقدار ارزش ستانده خلق‌شده توسط فعالیت i در سطح منطقه j (استان گلستان) و کل کشور t (ایران)

۳-۲-۲- شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری

این شاخص میزان گرایش سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های صنعتی را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه سرمایه یکی از مهم‌ترین عوامل تولیدی محسوب می‌شود و بر اساس نظریه‌های موجود بر رشد اقتصادی و صنعتی موثر است این شاخص به‌صورت زیر تعریف می‌گردد:

$$I_2 = \frac{inv_i / inv_t}{inv_t / inv_T} \qquad (۲-۳)$$

Inv_i : ارزش سرمایه‌گذاری فعالیت i در استان

Inv_I : ارزش سرمایه‌گذاری کل صنعت در استان

Inv_t : ارزش سرمایه‌گذاری فعالیت i در کشور

Inv_T : ارزش سرمایه‌گذاری کل صنعت در کشور

۳-۲-۳- شاخص صرفه‌های تجمع

بر اساس این شاخص توسعه و تجمع هر چه بیشتر یک فعالیت اقتصادی معین در یک کشور با توجه به هماهنگی واحدها برای تهیه مواد اولیه و بازاریابی محصولات، بهینه بودن و توسعه‌یافتگی آن صنعت را نشان می‌دهد و از نسبت ارزش افزوده هر فعالیت اقتصادی به ارزش افزوده کل بخش اقتصادی به دست می‌آید:

$$I_3 = V_i / \sum_{i=1}^{n} V_i \qquad (۳-۳)$$

۳-۲-۴- شاخص ضریب جبران استهلاک

این شاخص بیان‌کننده رابطه موجود بین ارزش افزوده در فعالیت صنعتی و ارزش سرمایه‌گذاری‌های انجام‌پذیرفته در آن فعالیت است:

$$I_4 = \frac{inv_i / V_i}{inv_T / V_T} \qquad (۴-۳)$$

Inv_i : ارزش سرمایه‌گذاری فعالیت i در استان

V_i : ارزش افزوده فعالیت i در استان

Inv_T : ارزش سرمایه‌گذاری فعالیت i در کل کشور

V_T : ارزش افزوده فعالیت i در کل کشور

۳-۲-۵- شاخص بهره‌وری نیروی کار (شاخص کاربری)

در این مطالعه برای آن روند بهره‌وری و میزان کارایی عوامل تولید (از جمله نیروی کار) به‌طور دقیق‌تر

بررسی گردد از شاخص بهره‌وری نیروی کار که از جمله شاخص‌های عمده اقتصادی است استفاده می‌شود که به‌صورت زیر تعریف می‌شود:

$$I_5 = \frac{(V_{ij} / L_{ij})}{(V_{it} / L_{it})} \qquad (۵-۳)$$

که در آن V_{ij} و V_{it} به ترتیب مقدار ارزش افزوده خلق‌شده توسط فعالیت i در سطح منطقه j (استان گلستان) و کل کشور t (ایران)

L_{ij} و L_{it} به ترتیب تعداد شاغلان i در سطح منطقه j (استان گلستان) و کل کشور t (ایران)

۳-۲-۶- نسبت شاغلان متخصص هر صنعت به کل شاغلان آن صنعت

به منظور تعیین سطح تکنولوژی صنایع مورد بررسی، شاخص‌های متعددی وجود دارد که در این جا از نسبت شاغلان متخصص هر صنعت به کل شاغلان آن صنعت استفاده می‌گردد:

$$I_6 = \frac{(Lo_{ij} / L_{ij})}{(Lo_{it} / L_{it})} \qquad (۶-۳)$$

Lo_{ij} و Lo_{it} به ترتیب تعداد شاغلان متخصص صنعت i در منطقه j و کل کشور t

۳-۲-۷- تولید سرانه شاغلین

این شاخص به‌صورت نسبت تولیدات یا ستانده‌ها به تعداد شاغلان تعریف می‌شود و معیاری برای سنجش بهره‌وری نیروی کار محسوب می‌گردد:

$$I_7 = \frac{(Lo_{ij} / L_{ij})}{(Lo_{it} / L_{it})} \qquad (۷-۳)$$

۳-۲-۸- شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده

این شاخص به‌صورت زیر به دست می‌آید:

$$I_7 = \frac{W_i}{V_i} \qquad (۸-۳)$$

که در آن W_i جبران خدمات کارکنان در فعالیت i است.

۳-۳- روش جمع‌آوری اطلاعات

داده‌های مورد نیاز برای این تحقیق به روش کتابخانه‌ای از سایت مرکز آمار ایران برای ۱۶ صنعت استان گلستان در سال ۱۳۹۷ گردآوری شده است. صنایع بر اساس طبقه‌بندی ISIC و مرکز آمار و بر مبنای کدهای دورقمی می‌باشد.

۳-۴- روش‌های تحلیل چندمعیاره

روش مورداستفاده در این تحقیق، روش MCDM (تصمیم‌گیری چند معیاره) است. مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره MCDM به دو دسته عمده مدل‌های تصمیم‌گیری چند هدفه MODM و مدل‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه MADM تقسیم می‌شود. در حالت کلی مدل‌های چند هدفه به منظور طراحی و مدل‌های چند شاخصه به منظور انتخاب گزینه برتر مورداستفاده قرار می‌گیرند. تفاوت اصلی مدل‌های تصمیم‌گیری چند هدفه با مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره آن است که اولی در فضای تصمیم‌گیری پیوسته و دومی بر فضای تصمیم‌گیری گسسته تعریف می‌گردند. در مورد معیارهای به کار رفته در مسائل به‌طورکلی سه کار باید انجام گیرد:

- تبدیل معیارهای کیفی به کمی
- بی مقیاس کردن معیارها
- تعیین وزن‌های نسبی معیارها

برای تحلیل یک سیستم چند معیاره باید عناصر آن را به‌خوبی شناخت و آن‌ها را به‌طور دقیق تعریف کرد و سپس به مدل‌سازی و تجزیه‌وتحلیل آن پرداخت. به‌طورکلی می‌توان گفت مسائل تصمیم‌گیری چند معیاره MCDM شامل شش مولفه می‌باشند:

۱ .یک هدف یا مجموعه‌ای از اهداف

۲ .تصمیم‌گیرنده (DM) یا گروهی از تصمیم گیران

۳ .مجموعه‌ای از معیارهای ارزیابی

۴ .مجموعه‌ای از گزینه‌های تصمیم

۵ .مجموعه‌ای از متغیرهای مجهول یا متغیرهای تصمیم

۶ .مجموعه‌ای از نتایج حاصل‌شده از هر زوج گزینه – معیار

عنصر مرکزی این ساختار، یک ماتریس تصمیم است که شامل مجموعه‌ای از سطرها و ستون‌هاست. این ماتریس نتایج تصمیم را برای مجموعه‌ای از گزینه‌ها و معیارهای ارزیابی بیان می‌کند. تصمیم‌گیری در دنیای پیچیده امروز به چالشی برای مدیران و سازمان‌ها تبدیل‌شده است. تعداد شاخص‌های تصمیم‌گیری ، تنوع معیارهای کمی و کیفی و لزوم در نظر گرفتن هم‌زمان آن‌ها، اهمیت اثرات و پی آمده‌ای تصمیم و عواملی نظیر آن بر پیچیدگی تصمیم‌ها می‌افزاید. از این رو بالاخص در دو دهه اخیر، روش‌های ریاضی و دانش کامپیوتر در حل مسائل تصمیم‌گیری به یاری آنان شتافته و تکنیک‌ها و فنون تصمیم‌گیری چند معیاره و سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری را ایجاد نموده‌اند. در این تحقیق سعی شده است تا صنایع استان گلستان بر اساس شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری رتبه‌بندی گردد. در فرآیند تصمیم‌گیری، تصمیم‌گیرنده به انتخاب راهی از بین راه‌های موجود اقدام می‌کند. این انتخاب به معنای نحوه به‌کارگیری منابع و امکانات قرار گرفته در اختیار مدیر در راستای هدف و فرآیند تصمیم‌گیری می‌باشد. تصمیم‌گیری چند معیاره را می‌توان مجموعه‌ای از روش‌ها و رویه‌هایی تعریف نمود که سعی دارند بر روی چندین شاخص یا معیار اغلب ناسازگار، تحلیلی مناسب جهت انتخاب یک گزینه انجام دهنده تصمیم‌گیری چند معیاره اساساً شامل دوشاخه بهینه‌سازی چند معیاره و تحلیل تصمیم چند معیاره است. از دهه ۶۰ این مبحث علمی آغاز شده و همچنان در حال تولید علم است و تعداد زیادی تئوری و الگوریتم در مقاله‌ها و کتاب‌های گوناگون ارائه شده است. در بسیاری از موارد نتیجه‌گیری‌ها وقتی مطلوب و مورد رضایت تصمیم‌گیرنده است که تصمیم‌گیری بر اساس چندین معیار بررسی و تجزیه‌وتحلیل شده باشد. برای مثال در انتخاب شغل معیارهایی مانند درآمد ماهانه، جغرافیای محل کار ، موقعیت اجتماعی و ... موردتوجه قرار می‌گیرد.در حالت کلی در تعیین گزینه‌های مختلف منظور از معیار عواملی است که تصمیم‌گیرنده به منظور افزایش مطلوبیت و رضایت خود، مدنظر قرار می‌دهد. معیار در تصمیم‌گیری

ممکن است شاخص یا هدف ارائه گردد. شاخص‌های کیفی بایستی به یک مقدار کمی تبدیل شوند تا بتوان محاسبات مربوط به تصمیم‌گیری چند شاخصه بر روی آن‌ها انجام داد. عمده شاخص‌های دارای مقیاس رتبه‌ای هستند که با استفاده از روش طیف‌بندی می‌توان آن‌ها را به اعداد کمی تبدیل کرد:

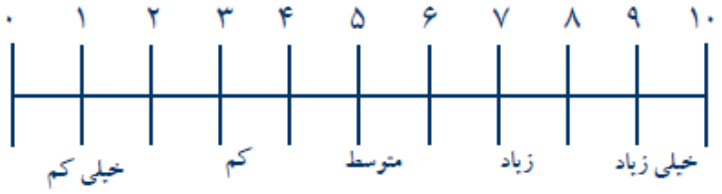

برای شاخص های مثبت

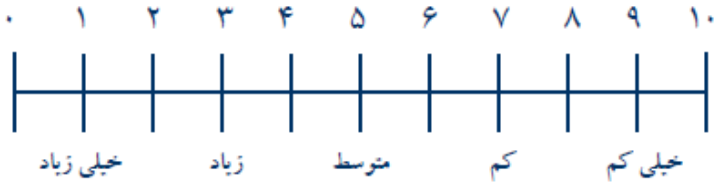

برای شاخص های منفی

پس از تعیین گزینه‌ها و شاخص‌های تصمیم‌گیری، بایستی در مورد نحوه امتیازدهی به شاخص‌ها تصمیم‌گیری کنیم. انتخاب یک روش در این مرحله تعیین‌کننده روش‌های مورداستفاده در گام‌های بعدی نیز خواهد بود. در این روش ماتریسی متشکل از گزینه‌ها و شاخص‌ها تشکیل می‌شود که معمولا گزینه‌ها در سطر و شاخص‌ها در ستون‌های آن قرار می‌گیرند. فرد تصمیم‌گیرنده در هر یک از خانه‌های ماتریس، مقدار کمی موردنظر برای شاخص‌های کمی و میزان ترجیح خود را برای شاخص‌های کیفی وارد می‌کند (صالحی کمرودی، ۱۳۹۶).

جدول (۳-۱) ماتریس تصمیم‌گیری

شاخص ها / گزینه ها	شاخص ۱ (X_1)	شاخص ۲ (X_2)	...	شاخص n (X_n)
گزینه ۱ (A_1)	r_{11}	r_{12}	...	r_{1n}
گزینه ۲ (A_2)	r_{21}	r_{22}	...	r_{2n}
...	...	...	...	...
گزینه m (A_m)	r_{m1}	r_{m2}	...	r_{mn}

۳-۴-۲- روش تاپسیس

روش تاپسیس: واژه TOPSIS[1] به معنی روش‌های ترجیح بر اساس مشابهت به راه‌حل ایده‌آل است. این مدل توسط هوانگ و یون در سال ۱۹۸۱ پیشنهاد شد. در این روش m گزینه به‌وسیله n شاخص ارزیابی می‌شود. منطق اصولی این مدل راه‌حل ایده‌آل (مثبت) و راه‌حل ایده‌آل منفی را تعریف می‌کند. راه‌حل ایدئال (مثبت) راه‌حلی است که معیار سود را افزایش و معیار هزینه را کاهش می‌دهد. گزینه بهینه، گزینه‌ای است که کمترین فاصله از راه‌حل ایده‌آل و درعین‌حال دورترین فاصله از راه‌حل ایده‌آل منفی دارد. به عبارتی در رتبه‌بندی گزینه‌ها به روش TOPSIS گزینه‌هایی که بیشترین تشابه را با راه‌حل ایدئال داشته باشند، رتبه بالاتری کسب می‌کنند. در اینجا +A و -A به ترتیب، راه‌حل ایدئال و راه‌حل ایده‌آل منفی است. گزینه A1 به نسبت گزینه A2 فاصله کمتری تا راه‌حل ایدئال و فاصله بیشتری را تا راه‌حل ایدئال منفی دارد (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۳). مراحل انجام تکنیک تاپسیس به شرح زیر است:

۱ - تشکیل ماتریس تصمیم: در تکنیک تاپسیس با استفاده از n معیار به ارزیابی m گزینه پرداخته می‌شود. بنابراین به هر گزینه بر اساس هر معیار امتیازی داده می‌شود. این امتیازات می‌تواند بر اساس مقادیر کمی و واقعی باشد یا اینکه کیفی و نظری باشد. در هر صورت باید یک ماتریس تصمیم m*n در تشکیل شود.

۲ - نرمال کردن ماتریس تصمیم: مانند سایر روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره ماتریس تصمیم باید نرمال شود. برای نرمال‌سازی مقادیر از روش برداری استفاده می‌شود. روش برداری برخلاف روش ساده نرمال‌سازی خطی به‌صورت زیر انجام می‌شود:

$$n_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_1^m x_{ij}^2}} \qquad (۹-۳)$$

[1] Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution

۳ - تشکیل ماتریس تصمیم نرمال موزون: گام بعدی تشکیل ماتریس نرمال موزون بر اساس وزن معیارها است. بنابراین باید از پیش اوزان معیارها با استفاده از تکنیکی مانند AHP یا انتروپی شانون محاسبه شده باشد. موزون کردن بسیار ساده است و وزن هر معیار در درایه‌های مربوط به آن معیار ضرب می‌شود.

۴ - محاسبه ایده آل‌های مثبت و منفی: در این گام برای هر شاخص یک ایده‌آل مثبت و یک ایده‌آل منفی محاسبه می‌شود. برای معیارهایی که بار مثبت دارند ایده‌آل مثبت بزرگترین مقدار آن معیار است. برای معیارهایی که بار مثبت دارند ایده‌آل منفی کوچکترین مقدار آن معیار است. برای معیارهایی که بار منفی دارند ایده‌آل مثبت کوچکترین مقدار آن معیار است. برای معیارهایی که بار منفی دارند ایده‌آل منفی بزرگترین مقدار آن معیار است.

۵ -فاصله از ایده‌آل‌های مثبت و منفی و محاسبه راه‌حل ایده‌آل: در این گام میزان نزدیکی نسبی هر گزینه به راه‌حل ایده‌آل حساب می‌شود. فاصله اقلیدسی هر گزینه از ایده‌آل مثبت و منفی با فرمول زیر محاسبه خواهد شد.

گام نهائی محاسبه راه‌حل ایده‌آل است. در این گام میزان نزدیکی نسبی هر گزینه به راه‌حل ایده‌آل حساب می‌شود. برای اینکار از فرمول زیر سود می‌بریم:

$$d_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} \left(V_{ij} - V_j^+\right)^2}$$

$$d_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} \left(V_{ij} - V_j^-\right)^2} \qquad (۱۰-۳)$$

$$CL_i^* = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

مقدار CL بین صفر و یک است. هرچه این مقدار به یک نزدیکتر باشد راه‌کار به جواب ایده‌آل نزدیکتر

است و راه‌کار بهتری است (صالحی کمرودی، ۱۳۹۱).

۳-۴-۳- روش تاکسونومی عددی

تاکسونومی عددی از متداول‌ترین روش‌های اولویت‌بندی است. این روش اولین‌بار توسط آندرسون پیشنهاد و در سال ۱۹۵۰ توسط گروهی از اقتصاددانان لهستان بسط داده شد. فرآیند اولویت‌بندی صنایع با استفاده از شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری عبارت است از:

مرحله اول: با استفاده از شاخص‌ها و صنایع مورد مطالعه یک ماتریس k در n تشکیل می‌شود (n تعداد صنایع و k تعداد شاخص‌ها) و بر مبنای آن ماتریس استاندارد به‌صورت زیر حاصل می‌گردد:

$$\bar{y}_{i0} = \frac{\sum_{i=1}^{n} y_{ij}}{n} \quad i = 1, 2, \ldots, k \quad j = 1, 2, \ldots, n \qquad (۱۱-۳)$$

$$s_{i0}^{2} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (y_{ij}^{2} - \bar{y})^{2}}{n}$$

$$z_{ij} = \frac{y_{ij} - y_{i0}}{s_{i0}}$$

که در عبارت فوق، y_{ij} شاخص i ام برای کشور j ام، $\bar{y}_{i0}$ میانگین و s_{i0}^{2} انحراف معیار شاخص‌هاست. z_{ij} عناصر ماتریس استاندارد را به‌صورت زیر تشکیل می‌دهد:

$$z = \begin{vmatrix} z_{11} & z_{12} & \cdots & z_{1k} \\ z_{21} & z_{22} & \cdots & z_{2k} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ z_{n1} & z_{n2} & \cdots & z_{nk} \end{vmatrix} \qquad (۱۲-۳)$$

مرحله دوم: در این مرحله، ماتریس فاصله‌ها که هر یک از عناصر آن (D_{ab}) فاصله متغیرهای دو صنعت a و b است، به‌صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$D_{ab} = \sqrt{\sum_{i=1}^{k} (Z_{ai} - Z_{bi})^2} \qquad (۱۳-۳)$$

که در آن $Z_{ai}=Z_{bi}$ بوده و عناصر قطر اصلی صفر هستند.

مرحله سوم: در این مرحله، در هر سطر ماتریس فاصله‌ها کوچک‌ترین عدد را انتخاب کرده و ماتریسی را تشکیل می‌دهیم که یک ستون آن صنایع و ستون دیگر آن کمترین فاصله متغیرهای صنایع است.

مرحله چهارم: با استفاده از ماتریس مرحله سوم، میانگین و انحراف معیار کوتاه‌ترین فاصله را به دست می‌آوریم:

$$\bar{d} = \frac{\sum_{j=1}^{n} d_j}{n} \qquad (۱۴-۳)$$

$$s_d^2 = \frac{\sum_{j=1}^{n} (d_j - \bar{d})^2}{n}$$

برای ساختن فاصله اطمینان (1-α) درصدی برای متغیر d_j، کران بالا به‌صورت $\bar{d} + 2s_d$ و کران پایین $\bar{d} - 2s_d$ خواهد بود. صنایعی که مقدار d_j برای آن‌ها در فاصله اطمینان قرار گیرد، به عنوان کشورهای همگن در یک گروه طبقه‌بندی می‌شوند و کشورهای دیگر حذف می‌شوند.

مرحله پنجم: صنایعی که از نظر فاصله تفاوت فاحشی با بقیه داشته باشد حذف می‌شود و دوباره مراحل قبلی تکرار می‌شود (اگر صنعتی از مجموعه حذف نشود می‌توان به مرحله بعدی رفت).

مرحله ششم: ماتریس جدید بعد از حذف برخی از صنایع بازنویسی می‌شود و ماتریس استانداردشده از روی آن به دست می‌آید. در ماتریس استاندارد برای هر ستون بزرگترین مقدار را پیدا کرده و نام آن را مقدار ایده‌آل یا z_{max} می‌نامیم. پس از یافتن مقدار ایده‌آل در مورد هر یک از مولفه‌ها ، برای هر یک از صنایع مقدار c_j (جاذبه سرمایه‌گذاری) به‌صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$c_j = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (z_{ij} - z_{i,\max})^2} \qquad (۱۵-۳)$$

هر اندازه c_j کوچک‌تر باشد، توانایی صنعت بالاتر خواهد بود. مقدار میانگین و انحراف معیار آن به‌صورت زیر خواهد بود:

$$\bar{c} = \frac{\sum_{j=1}^{n} c_j}{n} \qquad (۱۶-۳)$$

$$s_c^2 = \frac{\sum_{j=1}^{n} (c_j - \bar{c})^2}{n}$$

بر مبنای مقادیر بالا، حد مطلوب سرمشق جاذبه سرمایه‌گذاری (c*) به‌صورت زیر به دست می‌آید:

$$c^* = \bar{c} + 2s_c \qquad (۱۷-۳)$$

مرحله هفتم: در نهایت، معیار ضریب اهمیتی که بر اساس آن بتوان صنایع را اولویت‌بندی نمود، از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$F_i = \frac{c_j}{c^*} \qquad (۱۸-۳)$$

که در آن F_i معیار اولویت‌بندی صنایع از نظر شاخص‌های جذابیت‌های سرمایه‌گذاری و c_j سرمشق جذابیت سرمایه‌گذاری است. این شاخص بین ۰ و ۱ قرار دارد. هر چه F_i به صفر نزدیکتر باشد، ظرفیت بالقوه صنعت i بالاتر خواهد بود (رمضانیان و همکاران، ۱۳۹۱).

۳-۵- خلاصه فصل

در این فصل ابتدا هشت شاخص برای ارزیابی جذابیت سرمایه‌گذاری صنایع معرفی شد. سپس روش‌های تحلیل چندمعیاره شامل روش تاپسیس و روش تاکسونومی عددی برای اولویت‌بندی این شاخص‌ها معرفی شد.

فصل ۴:
نتایج و بحث

۴-۱- مقدمه

در این فصل نخست وضعیت شاخص‌های پژوهش و رتبه هر یک از فعالیت‌ها در این شاخص‌ها گزارش و تحلیل می‌شود. در ادامه نتایج آنتروپی شانون، تحلیل تاپسیس و تاکسونومی عددی برای رتبه‌بندی شاخص‌ها و فعالیت‌ها از نظر جذابیت سرمایه‌گذاری گزارش و تفسیر می‌شود.

۴-۲- وضعیت شاخص‌های پژوهش

در جدول (۴-۱) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص کاردهی نسبی گزارش شده است. این شاخص از نسبت ارزش افزوده هر صنعت به ارزش ستانده آن به دست می‌آید. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع «تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر»، «تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» و « تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی» دارای رتبه‌های برتر هستند و به‌طور نسبی از نظر ارزش افزوده بالاتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۱) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص کاردهی نسبی

صنعت	شاخص کاردهی نسبی	رتبه
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	5.21	۱
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	2.77	۲
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	1.76	۳
تولید فلزات پایه	1.31	۴
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	0.89	۵
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	0.84	۶

صنعت	شاخص کاردهی نسبی	رتبه
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.42	۷
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.24	۸
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان – ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.19	۹
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	0.16	۱۰
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	0.02	۱۱
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	0.02	۱۲
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.01	۱۳
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	0	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۲) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری گزارش شده است. این شاخص مزیت نسبی هر فعالیت را از نظر ارزش سرمایه‌گذاری نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع « تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی»، « تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو» و « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و

خارجی دارند.

جدول (۴-۲) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری

صنعت	شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری	رتبه
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	11.92	۱
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	4.39	۲
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	3.6	۳
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	3.22	۴
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	2.86	۵
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	2.43	۶
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	1.26	۷
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	1.02	۸
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.76	۹
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	0.64	۱۰
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	0.42	۱۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	0.19	۱۲

صنعت	شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری	رتبه
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	0.11	۱۳
تولید فلزات پایه	0.09	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۳) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص صرفه‌های تجمیع گزارش شده است. این شاخص از تقسیم ارزش افزوده هر فعالیت صنعتی به کل ارزش افزوده بخش حاصل می‌شود. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو»، « تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی » و « تولید فلزات پایه» دارای رتبه‌های برتر هستند و سهم بالاتری در ارزش افزوده کل صنعت داشته و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۳) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص صرفه‌های تجمیع

صنعت	شاخص‌های صرفه‌های تجمیع	رتبه
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	0.72	۱
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.08	۲
تولید فلزات پایه	0.06	۳
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.04	۴
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.03	۵
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	0.03	۶

صنعت	شاخص‌های صرفه‌های تجمیع	رتبه
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	0.02	۷
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	0.01	۸
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	0.01	۹
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0	۱۰
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0	۱۱
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	0	۱۲
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	0	۱۳
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	0	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۴) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص ضریب جبران استهلاک گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع «تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی»، « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » و « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۴) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص ضریب جبران استهلاک

صنعت	شاخص‌های ضریب جبران استهلاک	رتبه
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	41.52	۱
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	31.78	۲
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	31.63	۳
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	5.01	۴
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	4.98	۵
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	4.41	۶
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	3.51	۷
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	2.17	۸
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	1.82	۹
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	0.75	۱۰
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.57	۱۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	0.42	۱۲

صنعت	شاخص‌های ضریب جبران استهلاک	رتبه
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	0.39	۱۳
تولید فلزات پایه	0.14	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۵) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص بهره‌وری نیروی کار گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر» و « تولید فلزات پایه» دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۵) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص بهره‌وری نیروی کار

صنعت	شاخص بهره‌وری نیروی کار	رتبه
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	1.43	۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	1.39	۲
تولید فلزات پایه	1.22	۳
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	1.1	۴
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	0.59	۵
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.46	۶

صنعت	شاخص بهره‌وری نیروی کار	رتبه
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.3	۷
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.27	۸
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	0.26	۹
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	0.2	۱۰
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.12	۱۱
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	0.08	۱۲
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.08	۱۳
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	0.02	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۶) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع « تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی»، « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» و « انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده» دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۶) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل

صنعت	شاخص نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل	رتبه
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	11	۱
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	4.26	۲
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	2.26	۳
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	1.27	۴
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	1.26	۵
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	1.15	۶
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	1.14	۷
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	1.06	۸
تولید فلزات پایه	0.95	۹
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	0.85	۱۰
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	0.84	۱۱
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.78	۱۲
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در	0.61	۱۳

صنعت	شاخص نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل	رتبه
جای دیگر		
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.28	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۷) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص تولید سرانه شاغلین گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر»، « انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده» و « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۷) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص تولید سرانه شاغلین

صنعت	شاخص تولید سرانه شاغلین	رتبه
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	9.25	۱
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	8.39	۲
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	4.51	۳
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	3.42	۴
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	1.64	۵
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	1.6	۶

صنعت	شاخص تولید سرانه شاغلین	رتبه
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	1.11	۷
تولید فلزات پایه	0.93	۸
تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.72	۹
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	0.71	۱۰
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	0.63	۱۱
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.62	۱۲
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	0.27	۱۳
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.17	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول (۴-۸) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شاخص صنایع « تولید سایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی»، « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » و « تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » دارای رتبه‌های برتر هستند و جذابیت و اولویت بیشتری برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند.

جدول (۴-۸) رتبه فعالیت‌های صنعتی مختلف استان گلستان در شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده

صنعت	شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده	رتبه
تولید سایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی	0.61	۱
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.55	۲
تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.55	۳
تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته	0.51	۴
انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	0.37	۵
تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی	0.34	۶
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	0.25	۷
تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	0.25	۸
تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	0.23	۹
تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	0.2	۱۰
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر	0.16	۱۱
تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو	0.1	۱۲

صنعت	شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده	رتبه
تولید فلزات پایه	0.06	۱۳
تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی	0.04	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۳- نتایج روش تاپسیس

در این تحقیق، متغیرها بر اساس ادبیات تحقیق و مطالعات گذشته انتخاب و بر اساس روش آنتروپی شانون وزن دهی شدند. فهرست شاخص‌ها و میزان وزن آن‌ها در جدول (۴-۹) گزارش شده است. همان‌طور که بیشترین وزن متعلق به «شاخص بهره‌وری نیروی کار» با وزن ۲۰/۵ درصد است. شاخص‌های « گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری» و « تولید سرانه شاغلین» در رتبه بعدی قرار دارند.

جدول (۴-۹) فهرست شاخص‌های منتخب و مقادیر وزنی آن‌ها بر اساس روش آنتروپی شانون

ردیف	متغیر (شاخص)	وزن هر شاخص (درصد)
۱	شاخص بهره‌وری نیروی کار	۲۰/۵
۲	شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری	۱۷/۵
۳	تولید سرانه شاغلین	۱۶
۴	شاخص کاردهی نسبی	۱۳
۵	شاخص ضریب جبران استهلاک	۹/۵
۶	نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل شاغلین آن صنعت	۹/۵
۷	شاخص‌های صرفه‌های تجمیع	۹
۸	سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده	۵

در مرحله بعد با استفاده از روش TOPSIS در نرم‌افزار اکسل روی داده‌ها تجزیه‌وتحلیل و عملیات آماری صورت گرفت. در مرحله اول، ماتریس تصمیم‌گیری تشکیل می‌گردد. در سطر ماتریس، فعالیت‌ها

به‌عنوان گزینه‌ها و در ستون آن، شاخص‌ها به‌عنوان متغیر در نظر گرفته می‌شوند. در این تحقیق ۸ شاخص و نظر ۱۴ فعالیت در نظر گرفته‌شده است. در مرحله بعد، هر یک از اعداد موجود در ماتریس استانداردسازی و سپس در یک مقدار وزن مشخص که توسط معیار آنتروپی شانون برای هر شاخص لحاظ شده است ضرب می‌گردند تا میزان فاصله هر شاخص از ایدئال‌های مثبت و منفی محاسبه شده و نهایتا مقادیر حداقل و ایدئال به دست می‌آید. جدول (۴-۱۰) مقادیر حداقل و ایدئال را برای هر شاخص (متغیر) نشان می‌دهد.

جدول (۴-۱۰) فاصله هر شاخص از ایدئال‌های مثبت و منفی

ردیف	شاخص	مقدار ایدئال	مقدار حداقل
۱	شاخص کاردهی نسبی	0.101182	7.81E-05
۲	شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری	0.104688	0.000789
۳	شاخص‌های صرفه‌های تجمیع	0.123384	2.54E-05
۴	شاخص ضریب جبران استهلاک	0.083923	0.000291
۵	شاخص بهره‌وری نیروی کار	0.06514	0.000825
۶	نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل شاغلین آن صنعت	0.110584	0.00284
۷	تولید سرانه شاغلین	0.082314	0.001476
۸	سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده	0.116736	0.000342

در مرحله بعد، برای هرکدام از فعالیت یک ضریب نزدیکی تعیین می‌کنیم و در انتها با توجه به مقادیر ضریب نزدیکی، هر فعالیت رتبه‌بندی می‌گردد. جدول (۴-۱۱) ضریب نزدیکی و رتبه‌بندی هر فعالیت را نشان می‌دهد. با توجه به جدول ۴-۱۱ نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آن است که تولید فراورده‌های غذایی؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها و تولید فراورده‌های توتون و تنباکو با شاخص نزدیکی ۰,۴۰۳ به‌عنوان

اولویت اول سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. تولید منسوجات، تولید پوشاک، تولید چرم و فراورده‌های وابسته با شاخص ۰/۳۹۹ در رتبه دوم، تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی و تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی با شاخص ۰/۳۸۸ در رتبه سوم اولویت سرمایه‌گذاری قرار دارند. همچنین فعالیت‌های تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی، تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی، ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و تجهیزات در رتبه‌های آخر اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری قرار دارند.

جدول (۴-۱۱) ضریب نزدیکی و رتبه هر فعالیت

رتبه	ضریب نزدیکی	فعالیت
۱	0.403	تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو
۲	0.399	تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته
۳	0.388	تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی
۴	0.324	تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر
۵	0.312	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر
۶	0.298	تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی
۷	0.260	انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده
۸	0.202	تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر
۹	0.195	تولید فلزات پایه
۱۰	0.195	تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی
۱۱	0.141	تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات
۱۲	0.116	تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی
۱۳	0.075	تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی
۱۴	0.060	ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر

۴-۴- بررسی نتایج روش تاکسونومی عددی

نتایج روش تاکسونومی عددی برای اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری استان گلستان با استفاده از شاخص‌های شاخص کاردهی نسبی، شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری، شاخص‌های صرفه‌های تجمیع، شاخص ضریب جبران استهلاک، شاخص بهره‌وری نیروی کار، نسبت شاغلین متخصص هر صنعت به کل

شاغلین آن صنعت، تولید سرانه شاغلین و سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده در جدول (۴-۱۲) گزارش شده است. بر اساس نتایج به دست آمده همانند روش تاپسیس، فعالیت تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو در رتبه اول اولویت سرمایه‌گذاری قرار دارند. تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی نیز با شاخص ۰/۵۴ در رتبه دوم اولویت‌های سرمایه‌گذاری قرار دارد. تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی و تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی با شاخص ۰/۵۵ در رتبه سوم اولویت سرمایه‌گذاری قرار دارند. تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته و تولید مبلمان نیز همانند روش تاپسیس، در روش تاکسونومی هم جز اولویت‌های اصلی سرمایه‌گذاری در استان گلستان هستند. همچنین فعالیت‌های تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی، تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی، ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و تجهیزات در رتبه‌های آخر اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری قرار دارند.

جدول (۴-۱۲) نتایج روش تاکسونومی عددی

رتبه	مقدار شاخص	**فعالیت**
۱	0.53	تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو
۲	0.54	تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی
۳	0.54	تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی
۴	0.55	تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته
۵	0.59	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر
۶	0.60	تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر
۷	0.65	انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده
۸	0.80	تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر
۹	0.81	تولید فلزات پایه
۱۰	0.83	تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی
۱۱	0.85	ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری ؛ تولید تجهیزات برقی ؛ تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر

رتبه	مقدار شاخص	فعالیت
۱۲	0.85	تولید کاغذ و فراورده‌های کاغذی
۱۳	0.87	تولیدسایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی
۱۴	0.89	تولیدمحصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات

۴-۵- خلاصه فصل

در این فصل نخست با استفاده از هشت شاخص مختلف به‌طور جداگانه رتبه‌بندی فعالیت‌ها از نظر جذابیت سرمایه‌گذاری بررسی شد. سپس با روش تاپسیس فعالیت‌ها از نظر اولویت و جذابیت سرمایه‌گذاری اولویت‌بندی شدند. نتایج روش تاپسیس نشان داد صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید فلزات پایه»، «تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی» و «تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات » دارای بالاترین اولویت هستند. سپس با روش تاکسونومی عددی فعالیت‌ها از نظر اولویت و جذابیت سرمایه‌گذاری اولویت‌بندی شدند. نتایج روش تاکسونومی عددی نشان داد صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی »، « تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی» و «تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته » دارای بالاترین اولویت و جذابیت برای سرمایه‌گذاری هستند. بنابراین نتایج هر دو روش، صنایع غذایی را جذاب‌ترین صنعت برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی معرفی می‌کند.

فصل ۵:

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- مقدمه

اهداف هر مطالعه، رسیدن به نتایجی است که اطلاعات و روشنی راهی برای تصمیم گیران در مسئله و موضوعی خاص فراهم کند. بنابراین ارزش هر مطالعه و پژوهشی بستگی به کاربرد نتایج و پیشنهادهای پژوهش برای تصمیم‌گیرنده است. لذا در این فصل ابتدا خلاصه نتایج کاربردی که از پژوهش حاصل‌شده بیان می‌شود و پس از آن با تکیه بر نتایج حاصل آمده پیشنهادات علمی برای مدیران و تصمیم‌سازان ارائه می‌گردد.

۵-۲- خلاصه فرآیند تحقیق

بی‌شک کشور ایران و همچنین استان گلستان برای رشد و توسعه نیازمند جذب سرمایه‌گذاری خارجی در جهت رفع کمبود منابع داخلی است. به‌ویژه در شرایط تحریم سرمایه‌های خارجی به عنوان عامل موثر بر روند توسعه جوامع و ضرورت ایجاد بستر مناسب این فرایند و همچنین وجود رقابت گسترده در این زمینه میان کشورهای مختلف دارای اهمیت است، اتخاذ راهکارهای موثر جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای ایران و استان گلستان از اهمیت خاصی برخوردار است. برای جذب سرمایه‌گذاری لازم است نخست اولویت‌های سرمایه‌گذاری مشخص شد. با توجه به این اهمیت این مطالعه در پی شناسایی اولویت‌ها سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. برای نیل به اهداف تحقیق، نخست در فصل اول کلیات تحقیق شامل بیان مسئله و ضرورت تحقیق، اهداف، فرضیه و سوالات تحقیق و همچنین کاربرد و نوآوری‌های تحقیق ارائه شد. در این فصل هدف اصلی تحقیق، تبیین فرصت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای طرح‌های بزرگ استان گلستان عنوان شد. اهداف فرعی شامل بررسی مزیت نسبی صنایع مختلف در استان گلستان و محاسبه شاخص‌های جذابیت سرمایه‌گذاری در استان گلستان است. پرسش اصلی تحقیق چنین است: کدام صنایع در استان گلستان اولویت بالاتری برای جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی دارند؟ پرسش‌های فرعی عبارتند از: کدام صنایع در استان گلستان دارای مزیت نسبی بالاتری هستند؟ وضعیت صنایع استان گلستان از نظر شاخص‌های جذابیت

سرمایه‌گذاری چگونه است؟ در فصل دوم، در قالب تشریح مبانی نظری، به ادبیات سرمایه‌گذاری و به‌ویژه سرمایه‌گذاری خارجی پرداخته شد و سپس در قالب پیشینه تحقیق، مطالعات پیشین با موضوع سرمایه‌گذاری و اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری ارائه شد. در فصل سوم، شاخص‌های مختلف برای ارزیابی جذابیت و اولویت سرمایه‌گذاری معرفی شدند. همچنین روش‌های تحلیل چندمعیاره به‌ویژه روش تاپسیس و تاکسونومی عددی معرفی شدند. در فصل چهارم با استفاده از با استفاده از داده‌های صنایع استان گلستان در سال ۱۳۹۷ هشت شاخص مختلف به‌طور جداگانه رتبه‌بندی فعالیت‌ها از نظر جذابیت سرمایه‌گذاری بررسی شد. سپس با روش تاپسیس فعالیت‌ها از نظر اولویت و جذابیت سرمایه‌گذاری اولویت‌بندی شدند.

۵-۳- نتیجه‌گیری

طبق نتایج حاصل از تحقیق از نظر جذابیت و اولویت سرمایه‌گذاری:

۱- در شاخص کاردهی نسبی صنایع «تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر»، «تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» و « تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۲- در شاخص گرایش بالفعل سرمایه‌گذاری صنایع « تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه – به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی»، « تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو» و « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۳- در شاخص صرفه‌های تجمیع صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو»، « تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی » و « تولید فلزات پایه» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۴- در شاخص ضریب جبران استهلاک صنایع «تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید

موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی»، « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » و « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۵- در شاخص بهره‌وری نیروی کار صنایع تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر» و « تولید فلزات پایه» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۶- در شاخص نسبت شاغلین متخصص صنایع « تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی»، « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» و « انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۷- در شاخص تولید سرانه شاغلین « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر»، « انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده» و « تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته» دارای رتبه‌های برتر هستند.

۸- در شاخص سهم فرد و حقوق در ارزش افزوده، صنایع « تولید سایر فراورده‌های معدنی غیرفلزی»، « تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » و « تولید سایر مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر » دارای رتبه‌های برتر هستند.

۹- مطابق نتایج روش تاپسیس صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید فلزات پایه»، «تولید فراورده‌های لاستیکی و پلاستیکی» و «تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات » دارای رتبه‌های برتر هستند.

۱۰- طبق روش تاکسونومی عددی صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو »، «تولید چوب فراورده‌های چوب و چوب‌پنبه –به‌جز مبلمان - ساخت کالا از حصیر وموادحصیربافی»، «تولید کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت ؛ تولید

موادشیمیایی و فراورده‌های شیمیایی ؛ تولید داروها فراورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی» و «تولید منسوجات ؛ تولید پوشاک ؛ تولید چرم و فراورده‌های وابسته » دارای رتبه برتر هستند.

۱۱- در مجموع و در بیشتر شاخص‌ها صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو » دارای بالاترین رتبه است.

۵-۴- پیشنهادها

با توجه به اینکه صنایع «تولید فراورده‌های غذایی ؛ تولید انواع آشامیدنی‌ها ؛ تولید فراورده‌های توتون و تنباکو » دارای بالاترین اولویت برای سرمایه‌گذاری هستند پیشنهاد می‌شود این صنعت به عنوان اولویت اول برای جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در استان گلستان قرار داده شوند. بدین منظور در درجه اول باید کیفیت محیط کسب‌وکار برای فعالیت این صنایع ارتقا پیدا کند. با توجه به ظرفیت‌های بخش کشاورزی استان گلستان می‌توان از این ظرفیت‌های برای سرمایه‌گذاری در صنایع غذایی استفاده شود. با توجه به همجواری استان گلستان با کشورهای حوزه دریای خزر می‌توان از این ظرفیت برای ارتقای صادرات محصولات غذایی استفاده کرد.

مراجع

ارسلانی، منصوره. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل موثر بر جـذب سـرمایه گـذاری خـارجی در منطقـه آزاد جزیره کیش. ششمین همایش ملی پژوهش هـای نـوین در حـوزه علـوم انسـانی ، اقتصـاد و حسـابداری ایران،تهران.

اسمعیلی، ابوذر. حاتمی، بهمن. بیگلو، علی. بلوچ، محمود. (۱۳۹۹). بررسی فرصـت هـا و تهدیـدهای قوانین و مقررات موجود مناطق آزاد در جذب سرمایه گذاری های خارجی و تاثیر آن در توسعه صـادرات مناطق آزاد تجاری. پنجمین کنفرانس بین المللی مدیریت امور مالی، تجارت، بانک، اقتصاد و حسابداری.

جعفری فشارکی, نگار, معمارنژاد, عباس, هژبر کیانی, کامبیز, حسینی, سید شـمس الـدین. (۱۳۹۹). اثر تورم و بهبود فضای کسب و کار بر سـرمایه‌گـذاری خـارجی در کشـورهای منتخـب و ایـران. اقتصـاد کاربردی, ۱۰(۳۴ و ۳۵ (پاییز و زمستان ۹۹)), ۴۷-۶۰.

خطابی, ساناز, کمیجانی, اکبر, محمدی, تیمـور, معمـارنژاد, عبـاس. (۱۳۹۶). عوامـل مـوثر بـرجـذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه منا. فصلنامه علمی مدلسازی اقتصادی, ۱۱(۳۷), ۶۳-۷۵.

دهقان شبانی, زهرا, آفرینش فر, سعیده. (۱۳۹۴). تحلیل تاثیر فضای کسب و کار بـر جـذب سـرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران و چند کشور منتخب. پژوهشهای اقتصادی ایران, ۲۰(۶۲), ۱-۳۰.

رضائی، مهدی. حیدری، خلیل. یعقوبی، پریسا. (۱۳۹۶). شناسایی اولویت های سرمایه گذاری صنعتی در ایران با تأکید بر رشد ارزش افزوده. مدل‌سازی اقتصادی، ۱۱(۲).

رمضانیان، محمدرحیم. مرادی، محمود. عیسی‌زاده سراوانی، عادله. (۱۳۹۱). اولویـت بنـدی بازارهـای هدف صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران. اقتصاد و تجارت نوین، (۲۹ و ۳۰).

سجودی، سکینه و خلیل پور، پریسا. (۱۳۹۹). شناسـایی و ارزیـابی اسـتراتژی هـای توسـعه سـرمایه گذاری خارجی در منطقه آزاد ارس،اولین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسـی صنایع و مدیریت و حسابداری،ساری.

صالحی کمرودی، محمدحسین. (۱۳۹۱). شناسایی و اولویت‌بندی ریسک‌های عملیاتی در بانـک‌هـای

قرض‌الحسنه (مورد مطالعه بانک قرض‌الحسنه رسالت در استان سمنان). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان.

فتحی، ع. (۱۳۹۲). جایگاه بهبود فضای کسب و کار در جذب سرمایه گذاری خارجی. مجله اقتصادی، ۱۳(۳ و ۴).

فعلی، راضیه و قدوسی، الهام. (۱۳۹۸). به کارگیری تکنیک AHP برای اولویت بندی عوامل موثر بر جریان سرمایه گذاری خارجی در کشور،کنفرانس بین المللی ایده های نوین در مدیریت حسابداری،اقتصاد و بانکداری،تهران.

کاظمی اعظم، بیک مجید، هادیان الهام، حکیمی فاطمه. (۱۳۹۲). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با استفاده از تکنیکTOPSIS . فصلنامه سیاست های مالی واقتصادی. ۱(۴) :۷۲-۴۵

مبارکی، ا. (۱۳۹۹). نقش سرمایه گذاری خارجی در حوزه نفت و گاز بر رشد اقتصادی در ایران. دومین کنفرانس حسابداری و مدیریت، تهران.

مجدابربکوه، لیلا. (۱۳۹۹). فناوری اطلاعات و ارتباطات ، سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد بهره وری،دومین کنفرانس حسابداری و مدیریت، تهران.

مختاری مرتضی. طیبی سید کمیل. میر محمد صادقی، جواد. (۱۳۹۵). اولویت بندی سرمایه گذاری در بخش خدمات به روش تصمیم گیری تاپسیس فازی، مطالعه موردی:سازمان آ.ت.. پژوهشهای اقتصادی (رشد و توسعه پایدار). ۱۶ (۱) :۱۴۰-۱۲۱.

معمارزاده طهران، غ.، و امینی، ا. (۱۳۹۱). شناسایی و اولویت بندی موانع سرمایه گذاری خارجی در ایران. خط مشی گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی), ۳(۵-۶), ۱-۱۳.

معینی، حسین. جهرمی، فرزانه. الوار، شیدا. (۱۳۹۹). پیشران های اثرگذار در کسب الزامات و زیر ساخت های لازم برای جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی. اولین کنفرانس بین‌المللی چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری، ساری.

ممی پور, سیاب, بشارتی, زهرا, بهبودی, داود. (۱۳۹۳). بررسی و اولویت بندی عوامل جـذب سـرمایه گذاری در منطقه آزاد انزلی. اقتصاد و توسعه منطقه ای, ۲۱(۷).

هاتف, حکیمه. (۱۳۹۲). اثر شاخص هـای حکـومتی و سـرمایه گـذاری خـارجی بـر سـرمایه گـذاری خصوصی در کشورهای آسیایی. اقتصاد و توسعه منطقه ای, ۲۰(۵).

هاتفی، محمدصابر. زعیم باشی، فاطمه سادات. (۱۳۹۹). تحلیل سـاختاری عوامـل داخلـی و خـارجی جذب سرمایه گذاری در صنعت فولاد کشور با استفاده از روش مـدل سـازی معـادلات تفسـیری .(ISM) ششمین کنفرانس ملی پژوهش های کاربردی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد سـالم در بانـک، بـورس و بیمه،تهران.

هاشمی دیزج, عبدالرحیم, صبوری, اسماعیل. (۱۳۹۰). تعیین اولویت‌های سـرمایه‌گـذاری صـنعتی در استان گیلان. فصلنامه علمی مدلسازی اقتصادی, ۶(۱۷), ۱۲۷-۱۴۶.

Adedoyin, F. F., Bekun, F. V., Driha, O. M., & Balsalobre-Lorente, D. (2020). The effects of air transportation, energy, ICT and FDI on economic growth in the industry 4.0 era: Evidence from the United States. Technological Forecasting and Social Change, 160, 120297.

Contractor, F. J., Dangol, R., Nuruzzaman, N., & Raghunath, S. (2020). How do country regulations and business environment impact foreign direct investment (FDI) inflows?. International Business Review, 29(2), 101640.

Gugler, K., Haxhimusa, A., Liebensteiner, M., & Schindler, N. (2020). Investment opportunities, uncertainty, and renewables in European electricity markets. Energy Economics, 85, 104575.

Kurul, Z., & Yalta, A. Y. (2017). Relationship between institutional factors and FDI flows in developing countries: New evidence from dynamic panel estimation. Economies, 5(2), 17.

Lee, C. C., Wang, C. W., Chiu, W. C., & Tien, T. S. (2018). Managerial ability and corporate investment opportunity. International Review of Financial Analysis, 57, 65-76.

Ul Ain, Q., Yousaf, T., & Akhtar, Y. Institutional Factors and Foreign Direct Investment Inflows: Empirical Evidence from Latin American and Caribbean Countries. Available online at: www.tuengr.com.

Abstract:

Undoubtedly, Iran and Golestan province need to attract domestic and foreign investments for growth and development in order to eliminate the shortage of domestic resources. It is necessary to attract foreign capital, especially in the context of sanctions. Therefore, adopting effective strategies to attract foreign investment is very important for Iran and Golestan province. In order to attract investment, it is necessary to first determine the investment priorities. Due to this importance, this study seeks to identify investment priorities in Golestan province. Therefore, the main purpose of this study is to explain the opportunities for attracting foreign investment for large projects in Golestan province. Sub-objectives include examining the comparative advantage of different industries in Golestan province and calculating the indicators of investment attractiveness in Golestan province. To achieve the objectives of the research, using the data of Golestan province industries in 1397, various indicators were calculated to evaluate the attractiveness and priority of investment. Multi-criteria analysis methods including TOPSIS and numerical taxonomy were also used to prioritize industrial activities. The results showed that the food industry has the highest priority for domestic and foreign investment in Golestan province.

Keywords: Foreign Direct Investment, Golestan Province, Industry, Investment Prioritization, Multi-Criteria Analysis Method.

Shahrood University of Technology

Faculty of Industrial Engineering and Management

M.Sc. Thesis in Economics -Economical Systems Planning

Explain the Opportunities for Attracting Foreign and Domestic Investment for Large Projects in Golestan Province

By: Mohamad hasan sayadian

Supervisor:
Dr. ali dehghani

March 2022